

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยครั้งนี้ผู้ศึกษาได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อเป็นการวางแนวทางในการจัดการเรียนรู้ที่มีรูปแบบบูรณาการภายในสาระการเรียนรู้ภาษาไทย สำหรับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ซึ่งมีเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังนี้

1. พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545
2. แนวคิดเกี่ยวกับการสอนแบบบูรณาการ
3. การพัฒนาหลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย
4. แนวทางการสร้างแบบฝึก

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 ได้กำหนดแนวการจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับนโยบายการปฏิรูปการศึกษาที่เน้นความสำคัญของผู้เรียน โดยให้ผู้เรียนได้พัฒนาความรู้ความสามารถของตนเองและนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ ดังที่ระบุไว้ในหมวด 4 ดังนี้

มาตรา 22 การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้ และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริม ให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ

มาตรา 23 การจัดการศึกษา ทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และ การศึกษาตามอัธยาศัย ต้องเน้นความสำคัญทั้งความรู้ คุณธรรม กระบวนการเรียนรู้และบูรณาการตามความเหมาะสมของแต่ละระดับการศึกษาในเรื่องต่อไปนี้

1. ความรู้เรื่องเกี่ยวกับตนเองและความสัมพันธ์ของตนเองกับสังคม ได้แก่ ครอบครัว ชุมชน ชาติ และสังคมโลก รวมถึงความรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ความเป็นมาของสังคมไทยและระบบการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

2. ความรู้และทักษะด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี รวมทั้งความรู้ความเข้าใจ และประสบการณ์เรื่องการจัดการการบำรุงรักษา และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลยั่งยืน

3. ความรู้เกี่ยวกับศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม การกีฬา ภูมิปัญญาไทย และการประยุกต์ใช้ภูมิปัญญา

มาตรา 24 การจัดกระบวนการเรียนรู้ ให้สถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการ ดังต่อไปนี้

1. จัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียน โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล
2. ฝึกทักษะ กระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์ และการประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา
3. จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติให้ทำได้ คิดเป็น ทำเป็น รักการอ่านและเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง
4. จัดการเรียนการสอนโดยผสมผสานสาระความรู้ด้านต่าง ๆ อย่างได้สัดส่วน สมดุลกัน รวมทั้งปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงามและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไว้ในทุกวิชา
5. ส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้สอนสามารถจัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อม สื่อการเรียน และอำนวยความสะดวกเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และมีความรอบรู้ รวมทั้งสามารถใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ ทั้งนี้ ผู้สอนและผู้เรียนอาจเรียนรู้ไปพร้อมกันจากสื่อการเรียนการสอนและแหล่งวิทยาการประเภทต่าง ๆ
6. จัดการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นได้ทุกเวลาทุกสถานที่ มีการประสานความร่วมมือกับ บิดามารดา ผู้ปกครอง และบุคคลในชุมชนทุกฝ่าย เพื่อร่วมกันพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพ

จากการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 ดังกล่าวข้างต้นจะเห็นได้ว่า สาระในมาตราที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการเชิงเนื้อหา จำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้เรียน จะต้องเรียนรู้เรื่องเกี่ยวกับตนเอง และความสัมพันธ์ของตนเองกับสังคม การจัดกระบวนการเรียนรู้ ต้องจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกปฏิบัติให้ทำได้ คิดเป็น ทำเป็น รักการอ่าน และเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง ฝึกฝนให้มีทักษะการวิเคราะห์ด้านการสังเกต ฝึกกระบวนการคิด ให้ความร่วมมือ ติดต่อประสานงานกับบิดามารดา ผู้ปกครอง และชุมชน เพื่อร่วมกันพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพ

แนวคิดเกี่ยวกับการสอนแบบบูรณาการ

การสอนแบบบูรณาการเป็นการสอนที่สามารถเชื่อมโยงและผสมผสานบริบทแวดล้อม ผู้เรียนเข้ามาสู่ระบบการจัดการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง เป็นการเรียนรู้ จากสภาพแวดล้อมของตนเองในด้านการสร้างความสัมพันธ์ผู้เรียนกับสังคม โดยการสอนแบบ บูรณาการนี้ เป็นการจัดการกระบวนการเรียนรู้โดยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง มีผลทำให้ เกิดการฝึกปฏิบัติได้ ทำได้ คิดเป็น ยังผลให้เกิดทักษะการคิดวิเคราะห์ การสังเกต เกิดกระบวนการคิด สร้างความร่วมมือระหว่างฝ่ายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งการสอนแบบบูรณาการนี้ มีผู้ศึกษาไว้ในหลาย ๆ มิติ หลายแง่มุม โดยผู้วิจัยได้ศึกษาและรวบรวมมานำเสนอในด้าน ความสำคัญของการบูรณาการ ความหมายของการบูรณาการ ประเภทของการบูรณาการ การจัดการเรียน การสอนแบบบูรณาการ ประโยชน์ของการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการ การพัฒนา หลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยของสถานศึกษา และแนวทางการสร้างแบบฝึกทักษะ ทางภาษา ดังนี้

ความสำคัญของการบูรณาการ

ลักษณะการจัดการเรียนการสอนที่ผ่านมา เป็นวิธีการเรียนที่มุ่งเน้นการถ่ายทอดเนื้อหาวิชา มากกว่าการเรียนรู้จากสภาพที่เป็นจริง และไม่เน้นกระบวนการเรียนรู้ที่ให้ผู้เรียนได้พัฒนาการคิด วิเคราะห์ การแสดงความคิดเห็น การแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง อีกทั้งยังขาดการเชื่อมโยง ภูมิปัญญาท้องถิ่นกับเทคโนโลยีต่าง ๆ ที่ทันสมัย ที่จะให้ผู้เรียนใช้แก้ปัญหาในการดำเนินชีวิตให้ เหมาะสมกับบริบทและสภาพแวดล้อมในสังคม และครูผู้สอนมักให้ความสำคัญกับศาสตร์ที่ พัฒนาสมองซีกซ้ายมากเกินไป เช่น คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ โดยละเลยการพัฒนาสมองซีกขวา ได้แก่ ศิลปะ ดนตรี กีฬา และจริยธรรม นอกจากนี้ผลการใช้หลักสูตรยังมีข้อจำกัดหลายประการ การสอนแยกออกเป็นวิชา มีผลทำให้การเรียนรู้แยกกันเป็นส่วน ๆ ไม่สัมพันธ์หรือไม่สอดคล้อง กับชีวิตจริงของผู้เรียน ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมน้อย ส่วนใหญ่มักจะเรียนในห้อง ไม่มีโอกาส ได้สัมผัสกับความเป็นจริงนอกห้องเรียน ทำให้ผู้เรียนไม่เห็นความหมายของสิ่งที่เรียน โดยเฉพาะอย่างยิ่งจากการที่ชีวิตของคนเราจะพบสิ่งต่าง ๆ มากมายหลายชนิด หลายประเภทในเวลาเดียวกัน ประสบการณ์ต่าง ๆ หรือปัญหาทั้งหลายจะเกี่ยวข้องกันหรือเกิดขึ้นตามธรรมชาติ ทุกคนจะใช้ ทักษะหลายๆ อย่างในการเรียนรู้ประสบการณ์และการแก้ปัญหาในชีวิตประจำวัน การจัดการกิจกรรม การเรียนการสอนแบบบูรณาการเป็นวิธีที่ดีที่สุดวิธีหนึ่งที่จะช่วยขจัดปัญหาต่าง ๆ ดังกล่าวให้หมด หรือลดน้อยลงไป สำหรับการเรียนรู้ของมนุษย์นั้น สมรรถนะของผู้เรียนจะสามารถเชื่อมโยงการเรียนรู้

ทุกสาขาวิชา ความคิดต่าง ๆ ทักษะ เจตคติ หรือความเชื่อได้ดี เมื่อได้จัดกิจกรรมการเรียนการสอน นำเสนอแก่ผู้เรียนในลักษณะบูรณาการ จะทำให้ผู้เรียนมองเห็นรูปแบบและความสัมพันธ์ นักเรียนสามารถเชื่อมโยงผสมผสานสาระความรู้ต่าง ๆ ช่วยให้ผู้เรียนได้รับความรู้ความเข้าใจในลักษณะองค์รวมมีความหมายลึกซึ้ง บรรยากาศการเรียนรู้จะผ่อนคลาย ไม่รู้สึกกดดัน และเอื้อต่อการเรียนรู้ของสมองทั้ง 2 ซีกได้ดี ช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่สมบูรณ์ ทั้งในด้านพุทธิพิสัย ทักษะพิสัย และจิตพิสัย สามารถนำความรู้ต่าง ๆ และประสบการณ์ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตจริง การสอนแบบบูรณาการจะช่วยส่งเสริมและพัฒนาความสามารถทางสติปัญญาที่หลากหลาย และตอบสนองต่อรูปแบบการเรียนรู้ที่แตกต่างกันของนักเรียนแต่ละคนได้เป็นอย่างดี นอกจากนี้ ยังช่วยพัฒนาในด้านสุนทรียะและความดีงาม ซึ่งมีอิทธิพลต่อความรู้สึกและความคิดที่ดี อีกทั้งผู้เรียนจะเข้าใจถึงความสัมพันธ์ระหว่างวิชาและสามารถนำความรู้จากการเรียนรู้ในส่วนหนึ่งไปช่วยทำให้การเรียนรู้ส่วนอื่น ๆ ดีขึ้นด้วย

ความสำคัญของการบูรณาการอีกประการหนึ่ง คือ การที่ผู้เรียนจะเข้าใจสิ่งต่าง ๆ อย่างแจ่มแจ้ง เกิดความหมายและนำไปใช้ได้ก็ต่อเมื่อความรู้และความคิดย่อย ๆ ประสานสัมพันธ์และเชื่อมโยงกันจนสามารถมองเห็นความสัมพันธ์ของสิ่งนั้นกับสิ่งอื่นรอบตัว ซึ่งมีผลให้เกิดการนำความรู้และประสบการณ์ที่ได้มาจัดระบบระเบียบใหม่ให้เหมาะสมกับตน เป็นองค์รวมของความรู้ของตนเอง และในการสอนต้องให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการเชื่อมโยงความคิดขึ้นในเนื้อหา ด้วยการใช่วิธีการหลากหลายซึ่งจะเป็นการบูรณาการทั้งด้านเนื้อหาสาระและวิธีการ ทั้งนี้ศาสตร์ทุกศาสตร์ไม่อาจแยกกันได้โดยเด็ดขาด เช่นเดียวกับวิถีชีวิตของคนที่ต้องดำรงอย่างกลมกลืนเป็นองค์รวม การจัดให้ผู้เรียนได้เรียนรู้เนื้อหาต่าง ๆ และฝึกทักษะหลาย ๆ ทักษะอย่างเชื่อมโยงกัน จะทำให้การเรียนรู้สอดคล้องกับชีวิตจริงและมีความหมายต่อผู้เรียนมากยิ่งขึ้น

ความหมายของการบูรณาการ

“บูรณาการ” (Integration) เป็นคำที่มีผู้นามาใช้กันอย่างแพร่หลาย ในทุกสาขาวิชาชีพ ได้มีผู้ให้ความหมายของคำว่าบูรณาการ ไว้ดังนี้

ลาร์ดีชาบอล และคณะ (1970:141) กล่าวว่า การสอนแบบบูรณาการหมายถึง การสอนโดยใช้กิจกรรมการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับจุดประสงค์ เพื่อให้ผู้เรียนสามารถแก้ไขปัญหาได้ด้วยตนเอง ยังผลให้เกิดการพัฒนาในด้านบุคลิกภาพในทุก ๆ ด้าน ผู้เรียนสามารถปรับตัวและตอบสนองต่อทุกสถานการณ์ การแก้ปัญหานั้นขึ้นอยู่กับประสบการณ์และความรู้พื้นฐาน การสอน

จะให้ความสำคัญกับครูและนักเรียนเท่าเทียมกัน การทำกิจกรรมมีการทำงานร่วมกันอย่างเป็นประชาธิปไตย

กูด (Good,1973:308) กล่าวว่า บูรณาการ หมายถึง กระบวนการหรือการปฏิบัติในการที่จะรวบรวมรายวิชาต่าง ๆ ที่แตกต่างกันเข้าด้วยกัน แล้วนำมารายงานผลหรือแสดงออกมาในเชิงกิจกรรมหรือโครงการเดียวกัน

ฮอบกินส์ (รัตนา นภรัตน์,2531:9 ; อ้างอิงจาก Hopkins.1985:45) กล่าวถึง เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการสอนแบบบูรณาการในแง่ของการสอนไว้ว่า เป็นกระบวนการสอนที่ผสมผสานเนื้อหาสาระวิชาต่าง ๆ เข้าเป็นหน่วยการเรียนรู้ จัดกิจกรรมการศึกษาขึ้นไว้ เพื่อนำไปใช้แก้ปัญหาในสถานการณ์ต่าง ๆ อย่างเหมาะสม

ซาโรช บัวศรี (2521:3-12) กล่าวว่าบูรณาการ หมายถึงความสมบูรณ์ที่ปราศจากความกังวล ปราศจากความทรมานใจและทรมานกาย ปราศจากปัญหาที่ร้ายแรงจนแก้ไขไม่ไหว บูรณาการกับสมดุลมีความหมายทำนองเดียวกัน การมีสมดุลหรือการมีความสมบูรณ์ จึงเป็นสิ่งจำเป็นและพึงประสงค์ยิ่งในชีวิตของมนุษย์ทุกคน ด้านการเรียนการสอน วิธีสอนที่จะช่วยฝึกให้ผู้เรียนคิดได้ คิดเป็น แก้ปัญหาได้ จะช่วยก่อให้เกิดบูรณาการขึ้น เมื่อได้รู้วิธีแก้ปัญหา และเขาจะนำติดตัวไปใช้ได้

กาญจนา कुमारภัย (2522:19) กล่าวว่า บูรณาการ หมายถึงกระบวนการหรือการปฏิบัติเกี่ยวกับการเรียนรู้ความสัมพันธ์ขององค์ประกอบทางจิตพิสัย และพุทธิพิสัย หรือกระบวนการหรือปฏิบัติในการที่จะรวบรวมความคิด มโนภาพ ความรู้ เจตคติ ทักษะ และประสบการณ์ในการแก้ปัญหา เพื่อให้ชีวิตมีความสมดุลนั่นเอง

สุมานิน รุ่งเรืองธรรม (2522:32) กล่าวว่าการสอนแบบบูรณาการ หมายถึง การสอนเพื่อจัดประสบการณ์ให้แก่ผู้เรียน เพื่อการเรียนรู้ที่มีความหมาย ให้เข้าใจลักษณะความเป็นไปของสังคม เพื่อคัดแปลงปรับปรุงพฤติกรรมของผู้เรียนให้เข้ากับสภาพชีวิตได้ดียิ่งกว่าเดิม

ผกา สัตยธรรม (2523:45) กล่าวว่า บูรณาการ คือ กระบวนการที่ทำให้คนมีชีวิตอย่างสมบูรณ์ หรือมีชีวิตที่สมดุลในทุก ๆ ด้าน เป็นลักษณะของการสอนที่จะช่วยให้บุคคลเป็นผู้รอบรู้สามารถคิดได้อย่างกว้างขวางในหลายด้าน และนำความรู้ที่ได้รับไปแก้ปัญหาความทุกข์ยากให้ลดน้อยลงหรือหมดไป ทำให้เกิดความสมดุลในชีวิต

ผกา สัตยธรรม (2524:168) กล่าวว่า การสอนแบบบูรณาการ หมายถึง ลักษณะการสอนที่นำเอาวิชาต่าง ๆ เข้ามาผสมผสานกัน เพื่อให้ประโยชน์แก่ผู้เรียนโดยใช้วิชาใดวิชาหนึ่งเป็นแกนหลัก และนำเอาวิชาต่าง ๆ มาเชื่อมโยงสัมพันธ์กันตามความเหมาะสม เพื่อให้การเรียนรู้ของผู้เรียนเกิดความสมบูรณ์ในตัวของเขาเอง

บันลือ พฤษะวัน (2527:1-2) กล่าวว่า เป็นการพัฒนาทักษะทางภาษาโดยการใช้กิจกรรม เกม เพลง ทำให้ได้รูปแบบการสอนอ่านที่เรียกว่า แม่บท การสอนอ่าน และแนวการจัดหลักสูตร ทั้งหลายก็เน้นการใช้ทักษะทางภาษาเป็นหลักสำคัญ จึงจำเป็นต้องใช้ภาษาไทยเป็นแกนกลาง (แกนวิชา) ในการพัฒนาเป็นหน่วยการสอนหรือการสอนแบบบูรณาการ

พระเทพเวที (2531:9) ได้ให้ความหมายของการบูรณาการ คือ การทำให้หน่วยย่อย ๆ ที่ สัมพันธ์อิงอาศัยกันอยู่เข้ามาร่วมกันทำหน้าที่อย่างประสานกลมกลืนเป็นองค์รวมหนึ่งเดียว เมื่อเรานำบูรณาการมารวมกับการศึกษา จึงเป็นการศึกษาแบบบูรณาการ หมายถึง การจัดการศึกษาหรือ จัดหลักสูตรและการสอน โดยนำศาสตร์สาขาต่าง ๆ ที่มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกันผสมผสาน ให้เกิดความสมบูรณ์ และทำให้ผู้เรียนเกิดประสบการณ์และพัฒนาที่สมบูรณ์

สังัด อุทรานันท์ (2532:221) ได้ให้ความหมายของหลักสูตรแบบบูรณาการว่า เป็นหลักสูตร ที่มีความผสมผสานกันระหว่างเนื้อหาวิชามากที่สุด จนไม่ปรากฏเด่นชัดว่าวิชาหนึ่งวิชาใดเป็นหลักสำคัญ ในหลักสูตร การจัดหลักสูตรแบบบูรณาการเป็นการหนีจากการเน้นหนักเนื้อหาวิชาเป็นอย่างมาก การจัดหลักสูตรแบบบูรณาการ อาจจะทำให้ได้โดยลักษณะหนึ่งหรือหลายลักษณะรวมกัน ดังเช่น 1.จัดโดยยึดเด็กเป็นศูนย์กลาง และ 2.จัดโดยยึดเอาสภาพปัญหากิจกรรม หรือการดำรงชีวิตในสังคม เป็นศูนย์กลาง

พระธรรมปิฎก (2540:30) ได้ให้ความหมายของเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการสอนแบบบูรณาการ ไว้ว่า การทำให้หน่วยย่อยทั้งหลายที่สัมพันธ์อิงอาศัยซึ่งกันและกัน เข้ามาร่วมทำหน้าที่ประสาน กลมกลืนเป็นองค์รวมหนึ่งเดียว ที่มีความหมายครบถ้วน สมบูรณ์ในตัว

อรทัย มูลคำ และคนอื่น ๆ (2542:21) กล่าวว่า การบูรณาการ หมายถึง การเรียนรู้ที่เชื่อมโยง ศาสตร์หรือเนื้อหาวิชาต่าง ๆ ที่มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกันมาผสมผสานเข้าด้วยกัน เพื่อประโยชน์ในการจัด หลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน หลักสูตรที่พัฒนาหรือดำเนินการแล้วเรียกว่าหลักสูตรบูรณาการ (Integration Curriculum) คือหลักสูตรที่นำเอาเนื้อหาวิชาต่าง ๆ มาหลอมรวมเข้าด้วยกัน ทำให้ เอกลักษณะของแต่ละวิชาหมดไป เกิดเป็นเอกลักษณ์ใหม่ของหลักสูตร โดยรวมเช่นเดียวกับการเรียน การสอนแบบบูรณาการ คือเน้นองค์รวมของเนื้อหามากกว่าองค์ความรู้ของแต่ละรายวิชา และเน้น ที่การเรียนรู้ของผู้เรียนสำคัญยิ่งกว่าการบอกเนื้อหาของครู

วิเศษ ชิมวงศ์ (2544:23) กล่าวว่า การบูรณาการ หมายถึง การจัดกระบวนการเรียนรู้ให้ ผู้เรียน โดยการเชื่อมโยงและผสมผสานกระบวนการสอน มีความสมดุล สามารถนำไปใช้ ประโยชน์ได้ เป็นการทำให้หน่วยย่อยต่าง ๆ มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกันอย่างสมบูรณ์และกลมกลืนกัน เพื่อประโยชน์ในการแก้ไขปัญหาและการดำรงชีวิตอยู่อย่างมีความสุข

จากความหมายของการบูรณาการดังกล่าวข้างต้น เห็นได้ว่า การบูรณาการมีผลต่อการเรียนรู้ของนักเรียน โดยการเอาสภาพปัญหากิจกรรมหรือการดำรงชีวิตในสังคมของนักเรียนเป็นศูนย์กลางแห่งการเรียนรู้

นอกจากนี้การจัดการเรียนการสอนจะประสบผลสำเร็จได้นั้น ต้องดำเนินการจัดการเรียนรู้ให้ยืดหยุ่นตามเหตุการณ์สภาพท้องถิ่นให้มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงบูรณาการทั้งภายในสาระ และระหว่างกลุ่มสาระการเรียนรู้ เน้นกระบวนการคิดอย่างมีเหตุผล ใช้กระบวนการกลุ่มจัดการเรียนรู้ที่เน้นให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติจริง โดยยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ การมีการสอดแทรกด้านจริยธรรม ค่านิยม เช่น ความซื่อสัตย์ ประหยัด อดทน มีวินัยรับผิดชอบ ควบคู่ไปกับการติดตามแก้ไขข้อบกพร่องของผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง ด้วยเหตุนี้เราจึงอาจจะจำแนกผลแห่งความสัมพันธ์ระหว่างหลักสูตรและการเรียนการสอน โดยใช้การบูรณาการเป็นตัวแปรได้เป็น 4 กรณี ดังตารางข้างล่างนี้

หลักสูตร	การเรียนการสอน	ผล
บูรณาการ	บูรณาการ	ดีที่สุด
ไม่บูรณาการ	บูรณาการ	ดี
บูรณาการ	ไม่บูรณาการ	พอใช้
ไม่บูรณาการ	ไม่บูรณาการ	ต้องปรับปรุง

ภาพประกอบที่ 2 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างหลักสูตรและการเรียนการสอนโดยใช้การบูรณาการ

จากตารางที่นำเสนอจะเห็นว่าในกรณีที่มีการบูรณาการทั้งหลักสูตรและการเรียนการสอนที่เกิดขึ้นย่อมเป็นสิ่งที่พึงปรารถนาที่สุด ในขณะที่ถ้าการบูรณาการไม่เกิดขึ้นในเรื่องใดเลย ผลที่เกิดขึ้นย่อมไม่เป็นที่พึงปรารถนาและต้องมีการปรับปรุง สำหรับกรณีที่การบูรณาการเกิดขึ้นเพียงเรื่องเดียว โดยหลักการแล้วเราย่อมพอใจให้การบูรณาการเกิดขึ้นกับการเรียนการสอนมากกว่าหลักสูตร เพราะอย่างน้อยที่สุดการเรียนการสอนก็มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับผู้สอนและผู้เรียนโดยตรงมากกว่าหลักสูตร (อรทัย มูลคำ 2544:29)

การบูรณาการ (กรมวิชาการ 2545:36) หมายถึง การทำให้สมบูรณ์ เป็นการนำเนื้อหาที่เป็นหน่วยย่อยหรือทักษะย่อยมาสัมพันธ์กันให้กลมกลืน เป็นองค์รวมมีความครบถ้วนสมบูรณ์ การบูรณาการในความหมายนี้ในการสอนภาษาไทยจะใช้ว่าสอนให้สัมพันธ์ทักษะ หรือทักษะสัมพันธ์ กล่าวคือ สอนโดยฝึกทักษะการอ่าน การเขียน การฟัง การพูด การคิด ให้สัมพันธ์กันเป็นการสอนบูรณาการภายในกลุ่มวิชา

จากการสอนแบบบูรณาการดังกล่าวข้างต้น เห็นได้ว่า การสอนแบบบูรณาการ หมายถึง การนำเอาโครงสร้างเนื้อหาความรู้ และกิจกรรมที่มีความสัมพันธ์กันเกี่ยวข้องกันมาหลอมรวมเข้าด้วยกันเป็นการทำให้หน่วยย่อยต่างๆ มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกันอย่างสมบูรณ์และกลมกลืนกัน เพื่อประโยชน์ในการแก้ไขปัญหาและการดำรงชีวิตอย่างมีความสุข

ประเภทของการบูรณาการ

แนวทางในการจัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมการเรียนการสอนแบบบูรณาการนั้น วิเศษ ชินวงศ์ (2544:22-29) ได้แบ่งประเภทของการบูรณาการ 2 ลักษณะดังนี้ 1) เป็นการบูรณาการภายในวิชา เป็นการนำเนื้อหาภายในวิชาเดียวกันไปสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับชีวิตจริง ให้ผู้เรียนได้ประยุกต์ความรู้ และทักษะไปใช้ในชีวิตจริงในบริบทที่มีความหมาย ซึ่งจะทำให้การเรียนของผู้เรียนมีความหมาย และ 2) เป็นการบูรณาการระหว่างวิชา โดยการเชื่อมโยงหรือรวมศาสตร์ต่าง ๆ ตั้งแต่ 2 สาขาขึ้นไปภายใต้หัวข้อเรื่องเดียวกัน เป็นการเรียนรู้โดยใช้ความรู้ ความเข้าใจและทักษะในศาสตร์ หรือความรู้ในวิชาต่าง ๆ มากกว่า 1 วิชาขึ้นไป เพื่อแก้ปัญหาหรือแสวงหาความรู้ความเข้าใจในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่ลึกซึ้งและใกล้เคียงกับชีวิตจริง แบ่งเป็น 4 รูปแบบ โดยมีรูปแบบการสอนบูรณาการเหมือนกับรูปแบบการสอนบูรณาการ

2.1 การบูรณาการแบบผู้สอนคนเดียว (Infusion Instruction) เป็นการสอนที่ผู้สอนสามารถจัดการเรียนรู้โดยเชื่อมโยงสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ กับหัวข้อเรื่องที่สอดคล้องกับชีวิตจริงหรือสาระที่กำหนดขึ้นมา เช่น เรื่องสิ่งแวดล้อม น้ำ เป็นต้น ผู้สอนสามารถเชื่อมโยงสาระและกระบวนการเรียนรู้ของกลุ่มสาระต่าง ๆ เช่น การอ่าน การเขียน การคิดคำนวณ การคิดวิเคราะห์ต่าง ๆ ทำให้ผู้เรียนได้ใช้ทักษะและกระบวนการเรียนรู้ไปแสวงหาความรู้ความจริงจากหัวข้อเรื่องที่กำหนด

2.2 การบูรณาการแบบคู่ขนาน (Parallel Instruction) เป็นการสอนที่มีผู้สอนตั้งแต่สองคนขึ้นไปร่วมกันจัดการเรียนการสอนโดยอาจยึดหัวข้อเกี่ยวกับเรื่องใดเรื่องหนึ่งแล้วบูรณาการเชื่อมโยงแบบคู่ขนาน เช่น ผู้สอนคนหนึ่งสอนวิทยาศาสตร์ เรื่องเงา ครูคณิตศาสตร์อาจจะสอนเรื่องการวัดระยะทางโดยการวัดเงา คิดคำนวณในเรื่องเงาในช่วงเวลาต่าง ๆ จัดทำกราฟของเงาในระยะต่าง ๆ หรืออีกคนหนึ่งอาจให้ผู้เรียนรู้ศิลปะเรื่องเทคนิคการวาดรูปที่มีเงา

2.3 การบูรณาการแบบสหวิทยาการ เป็นการสอนการบูรณาการในลักษณะนำเนื้อหาจากหลายกลุ่มสาระมาเชื่อมโยงเพื่อจัดการเรียนรู้ ซึ่งโดยทั่วไปผู้สอนมักจัดการเรียนแบบแยกตามรายวิชาหรือกลุ่มวิชา แต่ในบางเรื่องผู้สอนอาจจัดการเรียนการสอนร่วมกันในเรื่องเดียวกัน เช่น เรื่องวันสิ่งแวดล้อมของชาติ ผู้สอนภาษาไทยจัดการเรียนการสอนให้ผู้เรียนรู้ภาษา คำศัพท์

เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม ผู้สอนวิทยาศาสตร์จัดกิจกรรมค้นคว้าเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม ผู้สอนสังคมศึกษา ให้ผู้เรียนค้นคว้า หรือทำกิจกรรมค้นคว้าหรือทำกิจกรรมชุมนุมเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม และครูผู้สอน สุขศึกษาอาจจัดทำกิจกรรมเกี่ยวกับการรักษาสิ่งแวดล้อมให้ถูกสุขลักษณะ เป็นต้น

2.4 การบูรณาการแบบโครงการ เป็นการสอนที่ผู้สอนสามารถ จัดการเรียนการสอนโดยบูรณาการเป็นโครงการ โดยผู้เรียนและครูผู้สอนร่วมกันสร้างสรรค์ โครงการขึ้น โดยใช้เวลาการเรียนต่อเนื่องกันได้หลายชั่วโมง ด้วยการนำเอาจำนวนชั่วโมงของวิชา ต่าง ๆ ที่ครูผู้สอนเคยสอนแยกกันนั้นมารวมเป็นเรื่องเดียวกันมีเป้าหมายเดียวกันในลักษณะ การสอนเป็นทีม เรียนเป็นทีม ในกรณีที่ต้องการเน้นทักษะบางเรื่องเป็นพิเศษ ครูผู้สอนสามารถ แยกกันสอนได้ เช่น กิจกรรมเข้าค่ายดนตรี กิจกรรมเข้าค่ายภาษาอังกฤษ เป็นต้น (กรมวิชาการ 2545:21-22)

สิริพัทธ์ เจษฎาวิโรจน์ (2546:31-32) ได้เสนอแนวทางในการจัดเนื้อหาสาระและกิจกรรม การเรียนการสอนแบบบูรณาการ มีดังนี้

1. การบูรณาการภายในกลุ่มสาระการเรียนรู้ เป็นการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน แบบเชื่อมโยงสัมพันธ์ภายในกลุ่มสาระการเรียนรู้เดียวกัน เป็นกิจกรรมการเรียนการสอนที่มุ่งให้ ผู้เรียนสามารถเชื่อมโยงแนวคิด ทักษะและความคิดรวบยอดของเนื้อหาสาระในกลุ่มสาระการเรียนรู้ กลุ่มใด กลุ่มหนึ่ง การสอนแบบบูรณาการภายในกลุ่มสาระการเรียนรู้เดียวกันมีใช้กันมากในการจัดกิจกรรมการเรียน การสอนภาษา รวมถึงสิ่งต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการรู้หนังสือหรือการอ่านออกเขียนได้ การบูรณาการ ดังกล่าว เป็นกระบวนการพัฒนาความคิดจากการเชื่อมโยงสัมพันธ์ระหว่างการฟัง การดู การพูด การอ่าน และการเขียนในรูปแบบต่าง ๆ ที่หลากหลาย การจัดการเรียนการสอนในลักษณะนี้ จะมี ผลทำให้ผู้เรียนสามารถสร้างองค์ความรู้ที่จะนำไปสู่ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมและโลก รอบตัวได้ เช่น มีความรู้ในเรื่องของหลักภาษาและใช้ภาษา ตลอดจนการใช้ได้ถูกต้องชัดเจนขึ้น เมื่อนักเรียนได้ปฏิบัติกิจกรรมการเรียนแล้ว จะได้ผลมากเมื่อถึงขั้นที่ผู้เรียนสร้างคำราชั้นด้วยตนเอง อ่านและประยุกต์สู่การเขียนด้วยตนเอง การจัดการเรียนการสอนในลักษณะการบูรณาการจะช่วย ให้เกิดการเรียนรู้ได้ดีกว่า เมื่อเทียบกับการจัดการเรียนการสอนที่แยกเป็นส่วน ๆ ขาดการสัมพันธ์ เชื่อมโยงซึ่งกันและกัน ในการเรียนการสอนแบบบูรณาการนั้น ครูและนักเรียนอาจช่วยกันพิจารณา กำหนดหัวข้อเรื่องที่จะเรียนช่วยกันพิจารณาเลือกหนังสืออ่านซึ่งการเลือกหนังสืออ่านเป็นกิจกรรม ที่สำคัญมาก เพราะจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดแนวคิดในการวางแผนการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการได้ อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

2. การบูรณาการระหว่างกลุ่มสาระการเรียนรู้ หรือการบูรณาการแบบสหวิทยาการ เป็นการรวมศาสตร์ต่าง ๆ ภายใต้หัวข้อเรื่องเดียวกัน เป็นการเรียนรู้จากประสบการณ์ที่ครอบคลุม โดยใช้ทักษะ ความรู้ ความเข้าใจในศาสตร์หรือองค์ความรู้ต่าง ๆ มากกว่า 1 กลุ่มสาระการเรียนรู้ขึ้นไป เพื่อการแก้ปัญหาหรือแสวงหาความรู้ความเข้าใจ แนวคิดในเรื่องใดเรื่องหนึ่งที่ต้องการ และการปฏิบัติกิจกรรมแบบบูรณาการระหว่างกลุ่มสาระการเรียนรู้ ผู้เรียนจะนำความรู้และประสบการณ์พื้นฐานเดิมของตนมาใช้ร่วมกันในการสร้างความสัมพันธ์เชื่อมโยงความรู้ใหม่ต่าง ๆ ไปสู่ความรู้หรือแนวคิดใหม่ ๆ จุดเริ่มต้นของการเรียนการสอนแบบบูรณาการระหว่างกลุ่มสาระการเรียนรู้ อาจมีหลักเช่นเดียวกับการบูรณาการภายในกลุ่มสาระการเรียนรู้ คือ ครูและนักเรียนช่วยกันกำหนดหัวข้อเรื่อง ช่วยกันสร้างเสริมบรรยากาศของการเรียนรู้ มีการปรับเปลี่ยนตารางสอน เพื่อให้เหมาะสมกับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบบูรณาการ หรือในการพัฒนาหลักสูตรบูรณาการตามที่ปฏิบัติได้จริง ครูที่สอนในชั้นเดียวกันนั้นอาจร่วมพิจารณากำหนดหัวข้อเรื่องและกิจกรรมการเรียนการสอนแบบบูรณาการไว้หลาย ๆ อย่าง เป็นพิมพ์เขียวก่อนก็ได้

การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการดังกล่าวข้างต้นเห็นได้ว่า การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการมุ่งให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้โดยการเชื่อมโยงทักษะทั้ง 4 ทักษะเข้าด้วยกัน ได้แก่ ทักษะการฟัง ทักษะการพูด ทักษะการอ่าน และทักษะการเขียน โดยทักษะทั้ง 4 ด้าน ทำให้ผู้เรียนสามารถสร้างองค์ความรู้ที่นำไปสู่การเข้าใจเกี่ยวกับตนเอง และความสัมพันธ์ของตนเองกับสังคม ได้แก่ ครอบครัว ชุมชน ชาติ และสังคมโลก รวมทั้งความรู้เกี่ยวกับบริบทของชุมชนที่ประกอบด้วยสภาพความเป็นมาของชุมชน ประวัติศาสตร์ของพื้นที่ สภาพภูมิศาสตร์ สภาพเศรษฐกิจ สภาพสังคม และวัฒนธรรม

การจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการ

การจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการ จะช่วยให้ครูและนักเรียนร่วมกันเชื่อมโยงสิ่งที่เรียนรู้ให้เข้ากับชีวิตจริงและเชื่อมโยงเรื่องต่าง ๆ ในชีวิตจริงให้เข้ากับสิ่งที่เรียนรู้ได้ การจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการนับได้ว่าเป็นนวัตกรรมหนึ่ง ที่ยึดหลักการให้นักเรียนเชื่อมโยงผสมผสานองค์ความรู้ต่าง ๆ เข้าด้วยกัน ซึ่งจะช่วยให้นักเรียนได้รับองค์ความรู้ความเข้าใจในลักษณะองค์รวม เป็นเสมือนหนึ่งชีวิตจริงของนักเรียน สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ จะมีความหมายต่อนักเรียนอย่างลึกซึ้ง สามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ สามารถนำมาใช้ได้อย่างเป็นธรรมชาติ ผู้เรียนสามารถศึกษาและสร้างองค์ความรู้ได้ด้วยตนเอง และสามารถใช้มวลประสบการณ์แก้ปัญหาได้เป็นอย่างดี

หลักการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการ

ลาร์ดิซาบอล และคณะ (Lardizabal and others, 1970:148-149) ได้สรุปหลักและสิ่ง ที่ควรพิจารณาในการเรียนการสอนแบบบูรณาการไว้ 7 ประการคือ 1) ผู้เรียนมีความสำคัญมากกว่าเนื้อหาวิชา เน้นการพัฒนาบุคลิกภาพ คำเนิ่งการเรียนรู้ทั้งด้านร่างกาย สังคม อารมณ์และสติปัญญา 2) หน่วยการเรียนที่ต้องใช้เวลาในการทำกิจกรรมข้ามวันจะดีกว่าหน่วยการเรียนสั้น ๆ ที่เสร็จในเวลาเรียน 3) กิจกรรมการเรียนการสอนควรเป็นปัญหาในชีวิตจริง คำเนิ่งถึงความต้องการ ความสนใจของผู้เรียนเป็นเกณฑ์ 4) ในการเรียนการสอนควรใช้กระบวนการกลุ่ม 5) กิจกรรมการเรียนการสอนใช้กระบวนการประชาธิปไตย 6) คำเนิ่งถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลของผู้เรียน 7) สร้างบรรยากาศในชั้นเรียน ในการทำงานเป็นที่พึงพอใจของผู้เรียน และวัฒนาพร ระเบียบทุกข์ (2542:47) ได้กล่าวถึงหลักการที่สำคัญในการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการไว้ 5 ประการ คือ 1) ต้องเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ 2) เน้นการปลูกฝังค่านิยม จิตสำนึกและจริยธรรมที่ถูกต้อง 3) ให้ผู้เรียนได้ร่วมกันทำงานกลุ่ม 4) จัดประสบการณ์ตรงให้กับผู้เรียน 5) จัดบรรยากาศที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนกล้าคิด กล้าทำ และอรรถัย มูลคำ และคนอื่น ๆ (2542:16) กล่าวถึงสิ่งที่จะต้องคำนึง การจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการไว้ 4 ประการ คือ 1) หัวเรื่องต้องสัมพันธ์กับเรื่องได้อย่าง กว้างขวาง 2) การสร้างกิจกรรมทุกกิจกรรมต้องเหมาะสมกับความ เป็นจริง 3) กิจกรรม ทุกกิจกรรมต้องต่อเนื่องกัน และ 4) เปิดโอกาสให้ผู้เรียนปรับปรุงและพัฒนาจนตลอดเวลา

นอกจากนี้กิจกรรมที่สามารถนำมาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบบูรณาการมี 9 ประการ ได้แก่ 1) การรายงาน 2) การอภิปราย 3) กรณีตัวอย่าง 4) การแสดงละคร 5) การศึกษาออกสถานที่ 6) การเชิญวิทยากรมาบรรยาย 7) การสาธิตและการทดลอง 8) การสัมภาษณ์บุคคล และ 9) การจัดนิทรรศการ

ดังนั้นการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการนั้น ครูผู้สอนจำเป็นต้องจัด การเรียนรู้ที่ให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับสาระการเรียนรู้ที่ สามารถทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ นั้น ครูจะต้องมีวิธีการที่หลากหลายในการดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ประกอบด้วย การแบ่งกลุ่มนักเรียนออกเป็นกลุ่ม ๆ การนำเสนอคำ กลุ่มคำ ประโยค และถ้อยคำสำนวนต่าง ๆ พร้อมสัญลักษณ์ สื่อ รูปแบบ รูปภาพ เครื่องหมาย โดยใช้สาระองค์ความรู้จากการค้นหาคักยภาพของชุมชน ได้แก่ สภาพความเป็นมาของชุมชน ประวัติศาสตร์ของพื้นที่ สภาพ ภูมิศาสตร์ สภาพเศรษฐกิจ สภาพสังคม และวัฒนธรรม ประกอบการสนทนาให้ผู้เรียนเกิดการคิด วิเคราะห์ ให้ผู้เรียนร่วมกันสังเกต โดยจำแนกความต่าง และหาลักษณะร่วมจากสาระการเรียนรู้ ต่าง ๆ ผู้เรียนถ่ายทอดสาระองค์ความรู้ให้ผู้อื่นเข้าใจโดยการนำเสนอในวิธีการ รูปแบบที่

หลากหลาย ตลอดจนให้ผู้เรียนสามารถนำองค์ความรู้ที่ได้จากการเรียนรู้ไปใช้ในชีวิตได้อย่างเหมาะสม นอกจากนี้ การเลือกเนื้อหาวิชาที่จะนำมาจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบบูรณาการนั้น เนื้อหาวิชาที่นำมาสอนควรกำหนดออกมาเป็นหน่วยที่มีความสมบูรณ์ในเรื่องของความสัมพันธ์ระหว่างการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน กับการนำไปใช้จริงในชีวิตประจำวัน ความเหมาะสมระหว่างความยากง่ายของเนื้อหาภายในหน่วย สื่อและอุปกรณ์การสอนที่นำมาใช้จัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่นำมาประกอบ และพัฒนาการด้านต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้นกับผู้เรียน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของจันทร์จรัส ตันตสุทธิ์ (2544:76-79) ได้ศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 วิชาสังคมศึกษา โดยเทคนิคการสอนแบบบูรณาการและการสอนตามคู่มือครู ผลการศึกษาพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษาโดยเทคนิคการสอนแบบบูรณาการและการสอนตามคู่มือครูแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และความคิดสร้างสรรค์ทั้งในด้าน ความคล่องในการคิด ความคิดยืดหยุ่นและความคิดริเริ่มของกลุ่มทั้งสองกลุ่ม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวกับการบูรณาการพบว่าการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ใช้หน่วยการสอนแบบบูรณาการและการสอนแบบบูรณาการทำให้ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้นและทำให้ผู้เรียนมีพฤติกรรมที่พึงประสงค์ นักเรียนสามารถเรียนรู้ด้วยตนเองมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีทักษะการทำงานในระบอบกลุ่ม ความสามารถในการคิดรวบยอดสูง ซึ่งผลการศึกษาค้นคว้าที่กล่าวถึงสามารถนำมาเป็นแนวทางในการสร้างหน่วยการเรียนแบบบูรณาการสำหรับนักเรียนเพื่อให้สอดคล้องกับพระราชบัญญัติแห่งชาติ พ.ศ.2542

จิตติศักดิ์ ศรีอำไพ (2529:50) ได้เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความคงทนในการเรียนรู้วิชาสังคมศึกษาชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยใช้หน่วยบูรณาการทางการสอนตามคู่มือการสอนสังคมศึกษา ผลการวิจัยพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษาของนักเรียนกลุ่มควบคุมและกลุ่มทดลองแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ความสามารถในการสร้างความสามารถในการสร้างความคิดรวบยอดของทั้งสองกลุ่มแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนความสามารถในการสร้างความคิดรวบยอดก่อนและหลังการทดสอบทั้งสองกลุ่มแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

รัตนา นภารัตน์ (2531:54) ได้เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความมีวินัยในตนเองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่เรียนวิชาสังคมศึกษา โดยใช้การสอนแบบบูรณาการกับการสอนตามคู่มือครู แนวการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา ผลการวิจัยพบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคม โดยใช้การสอนแบบบูรณาการและการสอนตามคู่มือครูแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และความมีวินัยในตนเองของนักเรียน ไม่แตกต่างกัน

อาทิตยา โสฬัพัฒนานนท์ (2535:57) ศึกษาเรื่อง การสร้างคู่มือให้คำปรึกษาทางโภชนาการ สำหรับเจ้าหน้าที่สาธารณสุขที่ปฏิบัติงานในชุมชนเขตเมือง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อกำหนดการ ให้บริการด้านโภชนาการเชิงรุกแก่ประชาชนกลุ่มในชุมชนเขตเมือง โดยเน้นการสร้างคู่มือให้ คำปรึกษาทางโภชนาการแก่เจ้าหน้าที่สาธารณสุขเพื่อแทนการให้โภชนาการศึกษาแบบทั่วไป ผลการศึกษาพบว่า 1) การร่างคู่มือ ให้คู่มือประกอบด้วย 1.1บทนำ เนื้อหามีดังนี้ความจำเป็นใน การให้บริการปรึกษา วัตถุประสงค์ การเตรียมตัวเป็นผู้ให้บริการที่ดี ลักษณะของการให้บริการ ปรึกษา 1.2 การคัดกรองผู้รับบริการ โดยได้แบบสอบถามปัจจัยเสี่ยงทั้ง 10 ด้าน 17 ข้อคำถาม 1.3 การค้นหาปัจจัยเกื้อหนุน ได้แบบสอบถามปัจจัยเกื้อหนุน ได้แบบสอบถามปัจจัยเกื้อหนุนทั้งสิ้น 21 ปัจจัย 1.4 วิธีการให้คำปรึกษา ทฤษฎีที่นำมากำหนดในกระบวนการมี 2 ทฤษฎี คือ แบบผู้รับบริการ เป็นศูนย์กลาง และแบบพฤติกรรมนิยมโดยนำมาผสมผสานและกำหนดขั้นตอนการดำเนินงานได้ 8 ขั้นตอน 2) การทดสอบคู่มือ โดยการตรวจสอบความตรงตามเนื้อหา หลังการตรวจสอบ 2 ครั้ง ได้คู่มือที่มีเนื้อหาดังนี้ การคัดกรองผู้รับบริการ การค้นหาปัจจัยเกื้อหนุน และวิธีการให้บริการซึ่งมี 8 ขั้นตอน ดังนี้ การเริ่มให้บริการ การระบุปัญหาาร่วมกัน การกำหนดวัตถุประสงค์ การวางแผน ปฏิบัติงาน การดำเนินงานตามแผน การประเมินผล และการติดตามผล 3) การทดสอบการนำไปใช้ การสัมภาษณ์หลังจากฝึกอบรมผู้เข้ารับการอบรมให้ความเห็นว่า การฝึกอบรมจะสามารถทำให้ การปฏิบัติงานจริงมีประสิทธิภาพมากขึ้น และเนื้อหาที่เขียนไว้ในคู่มือมีความชัดเจนเพียงพอแล้ว อย่างไรก็ตาม แม้คู่มือที่สร้างขึ้นจะได้รับการทดสอบในด้านเนื้อหาแล้วก็ตาม คู่มือฉบับนี้สมควรที่จะนำไปทำการศึกษาถึงความเป็นไปได้ในการผสมผสานกับภาระงานประจำที่เจ้าหน้าที่ สาธารณสุขในชุมชนเขตเมืองกำลังดำเนินการอยู่

อรรถวรรธ นิชะโต (2536:125-126) ศึกษาการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ความรับผิดชอบต่อตนเอง และความรับผิดชอบต่อสังคมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่เรียน วิชาสังคมศึกษาโดยใช้การสอนแบบบูรณาการกับการสอนตามคู่มือครู พบว่า ผลสัมฤทธิ์ ทางการเรียนสังคมศึกษาของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ .01 ความรับผิดชอบต่อตนเองของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ ทางสถิติที่ระดับ .01 และความรับผิดชอบต่อสังคมของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

อุไรวรรณ มีเพียร (2543 :120-121) ศึกษาการพัฒนาชุดการสอนแบบบูรณาการสำหรับเด็ก ปฐมวัยในชนบท : กรณีศึกษาเฉพาะกรณีหมู่บ้านตลาดควาย จังหวัดราชบุรี พบว่า 1) ชุดการสอน แบบบูรณาการ มีสาระสำคัญดังนี้ คือ สาระสำคัญในคู่มือการนิเทศประกอบด้วย ตอนที่ 1 หน่วย บูรณาการ : คุณสมบัติที่ต้องการเน้น วัตถุประสงค์ หลักการจัดการเรียนการสอนตามหน่วยบูรณาการ

และสาระและประสบการณ์ ตอนที่ 2 สื่อที่ใช้ในชุดการสอน และตอนที่ 3 วิธีนิเทศและแบบบันทึก การนิเทศ ส่วนในกลุ่มผู้ดูแลเด็ก ประกอบด้วย ตอนที่ 1 แนะนำหน่วยบูรณาการ : ความรู้พื้นฐาน เกี่ยวกับการสอนหน่วยบูรณาการปฐมวัย ตอนที่ 2 แนะนำชุดการสอน และตอนที่ 3 ขั้นตอนในการ ใช้ชุดการสอน 2) เอกสารชุดการสอนแบบบูรณาการ และเครื่องมือของชุดการสอนแบบบูรณาการ ประกอบด้วย กลุ่มผู้ดูแลเด็ก จำนวน 1 เล่ม กลุ่มการนิเทศ จำนวน 1 เล่ม และแผนการสอนและสื่อ จำนวน 48 แผน และ 3) ผลการทดลองใช้ชุดการสอนในระดับปฐมวัยในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้าน ตลาดควายจังหวัดราชบุรี พบว่า ชุดการสอนแบบบูรณาการมีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ที่กำหนด คือ ผู้ดูแลเด็กสามารถใช้ชุดการสอนแบบบูรณาการด้วยตัวเองอย่างถูกต้องตามขั้นตอนที่กำหนดในชุดการสอน แบบบูรณาการ ร้อยละ 60 ขึ้นไปและบุคคลต่าง ๆ ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับการใช้ชุดการสอนแบบ บูรณาการพอใจในชุดการสอนแบบบูรณาการในระดับมากถึงมากที่สุด

ประภาพร เพ็งสีแสง (2540:115-116) ได้ศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ที่มีรูปแบบทักษะสัมพันธ์และการบูรณาการเนื้อหาวิชาด้วยหน่วยการเรียนรู้ที่ พัฒนาขึ้น ผลการวิจัยพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทยของนักเรียนที่เรียนด้วยหน่วย การเรียน ที่มีรูปแบบทักษะสัมพันธ์และการบูรณาการเนื้อหาวิชา มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเฉลี่ยร้อยละ 80.66/82.35 คือ นักเรียนมีคะแนน ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทยเฉลี่ยร้อยละ 80.66 และจำนวนของนักเรียนที่ผ่านเกณฑ์ความรู้ที่กำหนดเฉลี่ยร้อยละ 82.35 สูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสอนแบบบูรณาการ พบว่าการจัดการเรียนการสอน แบบบูรณาการสามารถทำให้ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้นและทำให้ผู้เรียนมีพฤติกรรม ที่พึงประสงค์

ยุพเรศ วังชายฉิม (2540:125-126) ศึกษาเรื่อง การพัฒนากลุ่มมือการศึกษาธรรมชาติประจำ เส้นทางเดินป่าในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนากลุ่มมือศึกษาธรรมชาติประจำ เส้นทางเดินป่าในเขตอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ เส้นทาง “ที่ทำการอุทยานฯมอสิงโต” และศึกษา ถึงพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวในการใช้กลุ่มมือศึกษาธรรมชาติ สัมฤทธิ์ผลในการเรียนรู้ ความพึงพอใจและ ความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวต่อกลุ่มมือที่สร้างขึ้น ผลการวิจัยพบว่าผลการประเมินคุณภาพของกลุ่มมือ โดยผู้ทรงคุณวุฒิมีคุณภาพอยู่ในเกณฑ์ดี และเมื่อนำมาทดลองใช้พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่เดินป่าโดยใช้ กลุ่มมือที่สร้างขึ้นมีความรู้เพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มี พฤติกรรมการใช้กลุ่มมือ โดยอ่านคู่มือเป็นบางส่วนและรับฟังหรือแลกเปลี่ยนความรู้กับเพื่อนในกลุ่ม สำหรับความคิดเห็นต่อกลุ่มมือที่สร้างขึ้นนี้คิดว่ามีความน่าสนใจมากและมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก

ผลศักดิ์ นายศรีศิริ (2540:117-118) ศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและเจตคติต่อการเรียน วิชาศิลปะศึกษาของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ที่ได้รับการสอนแบบเทคนิคการพยากรณ์ การสอนแบบบูรณาการ การสอนแบบบูรณาการ และการสอนตามแนวคู่มือครูพบว่า 1) นักเรียนที่เรียนโดยใช้การสอนแบบเทคนิคการพยากรณ์ การสอนแบบบูรณาการและการสอนตามแนวคู่มือครู มีเจตคติต่อการเรียนวิชาศิลปะศึกษา ไม่แตกต่างกัน 2) นักเรียนที่เรียนโดยใช้การสอนแบบเทคนิคการพยากรณ์ มีคะแนนผลการเรียนเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนนักเรียนที่เรียน โดยใช้การสอนแบบบูรณาการมีคะแนนผลการเรียนเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และนักเรียนที่เรียนโดยใช้การสอนตามแนวคู่มือครู มีคะแนนผลการเรียนไม่เพิ่มขึ้น แต่เมื่อรวมนักเรียนทั้งหมดเป็นกลุ่มเดียวสรุปได้ว่า หลังการเรียนนักเรียนมีคะแนนผลการเรียนเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และ3) นักเรียนที่เรียนโดยใช้การสอนแบบเทคนิคการพยากรณ์ การสอนแบบบูรณาการและการสอนตามแนวคู่มือครู มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาศิลปะศึกษาไม่แตกต่างกัน

พิชญ เดชใจ (2540:121-122) ได้ศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและเจตคติต่อสิ่งแวดล้อม ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่เรียนวิชาสังคมศึกษา โดยการสอนแบบบูรณาการที่ใช้เทคนิคการพัฒนาแบบยั่งยืน พบว่า กลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ และกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมมีเจตคติต่อสิ่งแวดล้อมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยกลุ่มทดลองมีเจตคติต่อสิ่งแวดล้อมสูงกว่ากลุ่มควบคุม

ศุภณรรักษ์ บุญซ้อน (2541:107-108) ได้เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชา งานเกษตรพื้นฐาน เรื่อง “การปลูกกุหลาบ” โดยวิธีการสอนแบบบูรณาการซึ่งประเมินผลการเรียน ด้วยเพิ่มคะแนนงานกับวิธีการสอนแบบบรรยายของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านนาหลวง และโรงเรียนบ้านดอนชัย จังหวัดแพร่ พบว่า คะแนนผลสัมฤทธิ์หลังเรียนและคะแนน ความก้าวหน้าภาคปฏิบัติของกลุ่มการสอนแบบบูรณาการสูงกว่ากลุ่มการสอนแบบบรรยาย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์การเรียนภาคทฤษฎีและ ด้านจิตพิสัยหลังเรียนกับคะแนนเกณฑ์ร้อยละ 80 พบว่าทั้งกลุ่มการสอนแบบบรรยาย และกลุ่ม การสอนแบบบูรณาการได้คะแนนต่ำกว่าเกณฑ์ร้อยละ 80 แต่ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาคปฏิบัติสูง กว่าคะแนนเกณฑ์ร้อยละ 80 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และกลุ่มการสอนแบบบรรยาย ต่ำกว่าคะแนนเกณฑ์ร้อยละ 80 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนคะแนนความคิดเห็น ของนักเรียนที่มีต่อการเรียนการสอนแบบบูรณาการซึ่งประเมินผลการเรียนด้วยเพิ่มคะแนน พบว่า กลุ่มการสอนแบบบูรณาการมีความคิดเห็นที่ดีกว่ากลุ่มการสอนแบบบรรยาย

ศิริบุญ จงวุฒิเวศย์ และมาเรียม นิลพันธุ์ (2542:102-103) ศึกษาเรื่อง การศึกษาและจัดทำคู่มือปฏิบัติงานอาสาสมัครท้องถิ่นในการดูแลรักษามรดกทางศิลปวัฒนธรรม (อส.มศ.) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษาและจัดทำคู่มือปฏิบัติงานอาสาสมัครท้องถิ่นในการดูแลรักษามรดกทางศิลปวัฒนธรรม (อส.มศ.) เป็นการวิจัยในรูปแบบการวิจัยและพัฒนาการศึกษาและจัดทำคู่มือ ผลการวิจัย พบว่า 1) การสำรวจข้อมูล พื้นฐานคู่มือปฏิบัติงาน อส.มศ. มีเนื้อหามากเกินไปรูปแบบไม่น่าสนใจ สำหรับคู่มือของหน่วยงานอื่น ๆ และมีเนื้อหาครอบคลุมเกี่ยวกับลักษณะของงาน บทบาทหน้าที่ วิธีการทำงาน การตรวจสอบ สวัสดิการ และเรื่องอื่น ๆ ที่จะเป็นประโยชน์ ระเบียบวิธีการใช้ การประเมินการติดต่อกับหน่วยงาน ผลจากการสัมภาษณ์ และการประชุมกลุ่มย่อย เกี่ยวกับการจัดทำคู่มือมีข้อเสนอแนะว่า เนื้อหาไม่ควรมากเกินไป แต่ควรครอบคลุมบทบาทหน้าที่กับการจัดทำคู่มือมีข้อเสนอแนะว่า เนื้อหาไม่ควรมากเกินไป แต่ควรครอบคลุมบทบาทหน้าที่และวิธีการดูแลรักษามรดกทางศิลปวัฒนธรรม การนำเสนอควรใช้ตัวอักษรขนาดใหญ่ปรับปรุงรูปแบบให้น่าสนใจ มีภาพประกอบ มีข้อมูลและแบบฟอร์มที่เป็นประโยชน์ต่อการดำเนินงานและการประสานงาน 2) ผลการพัฒนาคู่มือ นำข้อคิดเห็นจากขั้นตอนที่ 1 มาพัฒนาคู่มือ ซึ่งประกอบด้วย บทบาทและหน้าที่ของ อส.มศ. ในการดูแลรักษามรดกทางศิลปวัฒนธรรม การตรวจสอบ การแจ้งข่าว การกำจัดวัชพืช กิจกรรม การรายงาน การจัดทำแผนงาน โครงการ การรายงาน เหตุการณ์ ขั้นตอนการใช้งบประมาณ ขั้นตอนการทำงานสิทธิประโยชน์ของ อส.มศ. การพ้นจากการเป็นสมาชิก การติดต่อประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง รายชื่อสมาชิก อส.มศ. การพ้นจากการเป็นสมาชิก การติดต่อประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง รายชื่อสมาชิก อส.มศ. ในรุ่น การอบรมเดียวกัน 3) ผลการทดลองใช้คู่มือปฏิบัติงาน อส.มศ. มีการแนะนำการใช้คู่มือในการบันทึกข้อมูลในแต่ละเนื้อหา และใช้แบบฟอร์มต่าง ๆ ในการจัดทำโครงการและแผนงาน และมีการใช้คู่มือประกอบระหว่างการศึกษาดูงานนอกสถานที่ และบันทึกข้อมูลเกี่ยวกับเพื่อนสมาชิกที่เข้าอบรมและกับหน่วยงานต่าง ๆ ที่ต้องประสานงาน 4) การประเมินคู่มือจากการสังเกตการใช้คู่มือ การสัมภาษณ์ อส.มศ. วิทยากร และผู้เชี่ยวชาญมีข้อเสนอแนะว่าควรมีเนื้อหาวิชาการที่อบรมในหลักสูตรรวมอยู่ในคู่มือ และควรปรับลำดับขั้นตอนการนำเสนอและควรมีการปรับปรุงเล่มให้สะดวกต่อการใช้ออกสถานที่ และมีภาพประกอบเพื่อให้น่าสนใจ

สกุณา ยวงทอง (2542:99-100) ศึกษาเรื่อง การพัฒนาคู่มือศึกษารรรมชาติประจำเส้นทางเดินศึกษารรรมชาติในหมู่บ้านแสงพันธ์ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาคู่มือการศึกษารรรมชาติ และประเมินผลการใช้คู่มือที่สร้างขึ้น ขั้นตอนการทำวิจัย คือ การสร้างคู่มือ หลังจากนั้นนำไปพัฒนาโดยให้ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจแก้ไขครั้งที่ 1 ก่อนนำไปทดลองใช้กับนักเรียน 1 กลุ่ม 5 คน แล้วจึงนำกลับไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจแก้ไขอีกครั้งหนึ่ง แล้วจึงนำไปทดลองใช้จริง เพื่อประเมิน

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและพฤติกรรมการเรียนรู้ของนักเรียน กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นที่เข้ามาเข้าค่ายศึกษารวมชาติที่บ้านแสงพันธ์ จำนวน 80 คน กำหนดให้นักเรียนเดินศึกษาธรรมชาติเป็นกลุ่ม กลุ่มละ 80 คน รูปแบบในการทดลองเป็นแบบกลุ่มเดียวไม่มีกลุ่มควบคุม (Pretest-Posttest Design) วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติ t-test One-way ANOVA ผลการวิจัยปรากฏว่า กลุ่มตัวอย่างที่ใช้คู่มือ มีความรู้เพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ในการเรียนรู้แบบกลุ่ม กลุ่มตัวอย่างจะมีพฤติกรรมการเรียนรู้โดยการเรียนรู้จากการอ่านคู่มือมากที่สุด รองลงมาคือการใช้อุปกรณ์ร่วมกัน การวิเคราะห์ การสรุปผล และกิจกรรมอื่น ๆ ที่กำหนดขึ้น ส่วนการเรียนรู้ด้วยตนเองนั้น กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่จะอ่านคู่มือ และศึกษาตามประเด็นที่กำหนดในคู่มือ ผู้เรียนเห็นว่าเนื้อหาในคู่มือน่าสนใจ ควรเพิ่มเติมเนื้อหาในบางจุดศึกษา ส่วนใหญ่ชอบภาพประกอบและตัวคู่มือ โดยสรุปคู่มือที่สร้างขึ้นนี้จึงมีความเหมาะสมที่จะนำไปใช้ประกอบการศึกษารวมชาติสำหรับนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในหมู่บ้านแสงพันธ์เป็นอย่างดี

วาสนา แสงคำ (2542:102-103) ศึกษาการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทัศนคติต่อบุคลิกภาพประชาธิปไตยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่ได้รับการสอนด้วยการสอนแบบบูรณาการ (ลาร์ดิชาเบล) พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 หลังการสอนแบบบูรณาการสูงกว่าก่อนการสอนแบบบูรณาการ (ลาร์ดิชาเบล) และทัศนคติต่อบุคลิกภาพประชาธิปไตยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ก่อนและหลังการสอนแบบบูรณาการ (ลาร์ดิชาเบล) สูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

นุติ รุ่งสว่าง (2543:110-111) ศึกษาเรื่อง การพัฒนาคู่มือการหลักสูตรระดับ โรงเรียนสำหรับครูประถมศึกษา งานวิจัยเป็นการวิจัยและพัฒนา โดยดำเนินการ 4 ขั้นตอน คือ 1) การสำรวจข้อมูลพื้นฐาน 2) การพัฒนาคู่มือ 3) การทดลองใช้คู่มือ 4) การประเมินผลคู่มือและการสำรวจข้อมูลพื้นฐานและความต้องการพัฒนาคู่มือพบว่าครูและผู้เกี่ยวข้องต้องการให้มีการพัฒนาคู่มือการสร้างหลักสูตรระดับ โรงเรียน และกระบวนการสร้างหลักสูตรระดับ โรงเรียน ผลการทดลองใช้คู่มือ พบว่า ในการอบรมแนะนำคู่มือครูมีการศึกษาคู่มือไปตามลำดับกิจกรรมและเป็นไปตามกำหนดระยะเวลา ประสิทธิภาพคู่มือเท่ากับ 80.06/84.03 และผลการประเมินคู่มือพบว่า ครูมีความรู้ความเข้าใจ เรื่องการสร้างหลักสูตรระดับ โรงเรียนก่อนและหลังการศึกษาคู่มือแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยหลังการศึกษาคู่มือ ครูมีความรู้ความเข้าใจ เรื่อง การสร้างหลักสูตรระดับ โรงเรียนสูงกว่าก่อนศึกษาคู่มือ มีครูร้อยละ 69.23 ที่สร้างหลักสูตรระดับ โรงเรียนได้จำนวน 18 หลักสูตร เป็นหลักสูตรที่อยู่ในระดับดี 15 หลักสูตรและอยู่ในระดับปานกลาง 3 หลักสูตร

อนันต์ โพธิกุล (2543:88-89) ได้ศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่ได้รับการสอนแบบบูรณาการเชิงวิธีการกับการสอนตามคู่มือครูพบว่า 1) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และเมื่อพิจารณาคะแนนเฉลี่ยที่ปรับแล้วคะแนนจากการทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ พบว่านักเรียนที่ได้รับการสอนแบบบูรณาการเชิงวิธีการมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์สูงกว่านักเรียนที่ได้รับการสอนตามคู่มือครู 2) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนที่มีระดับความสามารถพื้นฐานทางคณิตศาสตร์สูง ปานกลาง และต่ำแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ 3) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมที่มีระดับความสามารถพื้นฐานทางคณิตศาสตร์ต่างกัน แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ 4) ความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ของนักเรียนกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และเมื่อพิจารณาคะแนนเฉลี่ยที่ปรับแล้วของคะแนนจากการทดสอบความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์จะพบว่านักเรียนที่ได้รับการสอนแบบบูรณาการเชิงวิธีการ มีความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์สูงกว่านักเรียนที่ได้รับการสอนตามคู่มือครู 5) ความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ของนักเรียนที่มีระดับความสามารถพื้นฐานทางคณิตศาสตร์ สูง ปานกลาง และต่ำ แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ และ 6) ความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ของนักเรียนกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมที่มีระดับความสามารถพื้นฐานทางคณิตศาสตร์ต่างกัน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ถ้าพิจารณาในรายละเอียดต่อไป จะพบว่าเฉพาะกลุ่มที่มีระดับความสามารถพื้นฐานทางคณิตศาสตร์ต่ำ ความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ของนักเรียนกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ส่วนกลุ่มที่มีระดับความสามารถพื้นฐานทางคณิตศาสตร์ สูง ปานกลาง ความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ไม่แตกต่างกัน และเมื่อพิจารณาเฉพาะกลุ่มทดลองหรือกลุ่มควบคุมเพียงอย่างเดียวความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ของนักเรียนที่มีระดับความสามารถพื้นฐานทางคณิตศาสตร์ สูง ปานกลาง และต่ำ แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

เดวิส (Davis, 1976 : 4164-A , อ้างถึงใน มณีรัตน์ เกตุไสว 2535 : 47) ได้ศึกษาเปรียบเทียบผลการสอนแบบสืบเสาะที่ใช้การชี้แนะแนวทาง (Guided inquiry discovery approach) กับการสอนโดยครูบอกความรู้ตามตำรา (Expository-text approach) ที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษา จำนวน 103 คน แบ่งเป็นกลุ่มทดลอง 51 คน ซึ่งได้รับการสอนแบบสืบเสาะที่ใช้การชี้แนะแนวทาง กลุ่มควบคุม 52 คน ได้รับการสอนแบบ

ครูบอกความรู้ตามตำรา ผลการทดสอบปรากฏว่า นักเรียนกลุ่มทดลองมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน สูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

วิสเลอร์ (Wheasler, 1978:5416-A, อ้างถึงใน อรรถวรงค์ นิยะโต 2536 : 51) ได้ ทำการศึกษาเปรียบเทียบการสอนวิชาประวัติศาสตร์ระหว่างการสอนแบบเดิม ซึ่งยึดแบบเรียนเป็น ศูนย์กลาง และการสอนแบบใหม่โดยยึดเด็กเป็นศูนย์กลาง ผลการวิจัยปรากฏว่า นักเรียนกลุ่ม ทดลองที่ใช้วิธีสอนแบบค้นคว้าด้วยตนเองมีความคิดรวบยอดในวิชาประวัติศาสตร์มากกว่า นักเรียนกลุ่มควบคุมซึ่งเรียนกับอาจารย์ที่ใช้วิธีสอนแบบบรรยาย หรือการสอนตามแบบเรียน นอกจากนี้เขายังไม่เสนอแนะว่าในการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ ผู้สอนควรใช้เทคนิค การสอนแบบต่าง ๆ บ้าง

เพล (Phelps, 1979 : 179-A) ได้ทำการศึกษาผลของการบูรณาการกิจกรรมการเชื่อมโยง และวิธีส่งเสริมการอ่านในการอ่านและเขียนของนักเรียนระดับ 8 ผลปรากฏว่า ผลสัมฤทธิ์ ทางการเรียนในการอ่านและเขียนของนักเรียนระดับ 8 แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

เทอร์เรล (Terrell, 1979 : 47A, อ้างถึงใน สาคร มหาหิงค์ 2545: 57) ได้ทำการศึกษาบูรณาการ ทักษะภาษาอังกฤษในหลักสูตรธุรกิจศึกษาของ โรงเรียนรัฐบาลระดับต่อจากชั้นมัธยมศึกษาปรากฏ ว่า 1) หลังจากใช้วิธีบูรณาการเข้าไปแล้วไม่มีผลเลย 2) จากองค์ประกอบที่เลือกมา 33 องค์ประกอบ ดูเหมือนว่าจะมีผลกับวิธีบูรณาการในบางสถานการณ์ 3) ในรายวิชาธุรกิจศึกษา มักจะใช้วิธีการบูรณาการที่ไม่ขึ้นอยู่กับวิธีสอนเดียว 4) วิธีการบูรณาการทักษะภาษาอังกฤษเกิดขึ้น บ่อยมากสำหรับครูในวิทยาลัยชุมชน แต่มากกว่าครูที่อยู่ในวิทยาลัยอาชีวะ 5) การบูรณาการทักษะ ภาษาอังกฤษไม่ใช้วิธีสอนวิธีใดวิธีหนึ่ง 6) ทักษะภาษาอังกฤษแต่ละทักษะนี้จะทำให้เกิดบูรณาการ ในหลักสูตรธุรกิจศึกษาอย่างน้อยหนึ่งหรือมากกว่าหนึ่งรายวิชา แต่ไม่ได้ทำให้เกิดบูรณาการ ในรายวิชาธุรกิจทุกวิชา 7) ผลที่ได้จากการวิจัยซึ่งศึกษาใน 3 กลุ่ม ดังนี้ กลุ่มที่ 1 สอนโดยใช้ หลักสูตรปกติ และใช้วิธีสอนแบบทดลอง กลุ่มที่ 2 สอนโดยใช้หลักสูตรแบบบูรณาการ และใช้วิธี สอนแบบปกติ และกลุ่มที่ 3 สอนโดยใช้หลักสูตรแบบบูรณาการ และใช้วิธีสอนแบบทดลอง

ผลการทดลองพบว่ากลุ่มทดลองที่ 3 มีผลการเรียนดีกว่ากลุ่มทดลองอื่น ๆ และคะแนน จากงานมอบหมายพิเศษ คะแนนกิจกรรมในห้องทดลองของกลุ่มที่ 3 ดีกว่ากลุ่มอื่น ๆ อย่างเห็นได้ชัด อีกด้วย แสดงให้เห็นถึงความเข้าใจในปัญหาต่าง ๆ ที่พบในชีวิตประจำวันของนักเรียน จากผลการศึกษาแสดงให้เห็นวิธีการที่มีประสิทธิภาพที่สุดในการสอนวิชาคณิตศาสตร์และ วิทยาศาสตร์สำหรับนักเรียนที่มีผลการเรียนต่ำกว่าคะแนนเฉลี่ย คือ สอนโดยใช้หลักสูตรแบบ บูรณาการและวิธีสอนแบบทดลอง

จากงานวิจัยทั้งในและต่างประเทศ สามารถสรุปได้ว่า การจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการ เป็นการจัดการเรียนการสอนที่ช่วยให้เกิดความสัมพันธ์ระหว่างโลกของสิ่งที่เรียนกับโลกของความจริง ผู้เรียนต้องใช้ความคิด ความรู้สึก ประสบการณ์ในการเรียนรู้ ทำให้การเรียนรู้มีลักษณะเป็นองค์รวม มีความหมายอันนำไปสู่การเพิ่มพูนความสามารถในการจำและการแก้ปัญหา ผู้เรียนสามารถดึงข้อมูลจากสมองออกมาใช้ได้ดี ทำให้เกิดการถ่ายโอนการเรียนรู้จากห้องเรียนไปสู่การปฏิบัติ ผู้เรียนมีเจตคติที่ดีต่อการเรียน ในส่วนของหลักสูตรจะช่วยจัดความซ้ำซ้อนของเนื้อหาในรายวิชาต่าง ๆ และก่อให้เกิดความสัมพันธ์ระหว่างศาสตร์ในสาขาต่าง ๆ ในส่วนของการสอนช่วยกระตุ้นให้ผู้สอนใช้วิธีสอนที่หลากหลายโดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง

ประโยชน์ของการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการ

การบูรณาการหลักสูตรและการเรียนการสอนแบบบูรณาการตามที่ได้กล่าวไว้ข้างต้น จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่า การจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการ มีประโยชน์ต่อการจัดการศึกษาที่สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติฉบับปัจจุบัน กล่าวคือ สุมิตร คุณานุกร(2518:41-42) ได้กล่าวถึงประโยชน์ของการสอนแบบบูรณาการไว้ 5 ประการ คือ 1) ช่วยให้เกิดการเชื่อมโยงการเรียนรู้ ความรู้ที่เรียนไปแล้วจะถูกนำมาสัมพันธ์กับความรู้ที่จะเรียนใหม่ จะทำให้เกิดการเรียนรู้ได้เร็วขึ้น 2) ช่วยจัดเนื้อหาหรือความรู้ให้อยู่ในลักษณะเหมือนชีวิตจริง คือ ผสมผสานและสัมพันธ์เป็นความรู้ที่อยู่ในลักษณะหรือรูปแบบที่เอื้อต่อการนำไปใช้กับชีวิตจริง 3) ช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจสภาพและปัญหาสังคมได้ดีกว่า การกระทำหรือปรากฏการณ์ต่าง ๆ ในสังคม เป็นผลมาจากหลาย ๆ สาเหตุ การที่จะเข้าใจปัญหาใดและสามารถแก้ปัญหาที่นั้นได้ควรพิจารณาปัญหา ที่มาของปัญหาอย่างกว้าง ๆ ใช้ความรู้จากหลาย ๆ วิชาสัมพันธ์กัน เพื่อสร้างความเข้าใจใหม่ ๆ ขึ้น 4) ช่วยให้การสอนและการศึกษามีคุณค่ามากขึ้น แทนที่จะเป็นกระบวนการถ่ายทอดความรู้หรือสาระแต่เพียงประการเดียว กลับช่วยให้สามารถเน้นการพัฒนาทักษะที่จำเป็นให้เกิดความคิดรวบยอดที่กระจ่าง ถูกต้อง และสามารถให้ปลูกฝังค่านิยมที่ปรารถนาได้อีกด้วย และ 5) ทำให้เกิดการบูรณาการขึ้น ทำให้วัตถุประสงค์ในการจัดการเรียนการสอนเปลี่ยนไปจากที่ให้ผู้เรียนได้รับความรู้ไปเป็นเพื่อให้ผู้เรียน ๆ ได้เห็นคุณค่าและนำความรู้ไปใช้ให้เกิดประโยชน์

จะเห็นได้ว่า การจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการมีผลทำให้ผู้เรียนเกิดการเชื่อมโยงการเรียนรู้ ผสมผสานความรู้ เห็นคุณค่า และนำความรู้ที่ได้ไปใช้ในชีวิตประจำวันให้เกิดประโยชน์ต่อผู้เรียนเองและเกิดค่านิยมที่พึงปรารถนาได้

พกา สัตยธรรม (2523:51) กล่าวถึงประโยชน์ที่ได้รับจากการสอนแบบบูรณาการไว้ 5 ประการ คือ 1) ช่วยเหลือและแก้ไข ตลอดจนส่งเสริมให้นักเรียนได้พัฒนาตนเองให้เป็นคนที่สมบูรณ์ในทุกด้าน 2) การเชื่อมโยงวิชาทำให้ผู้เรียนเกิดความสนุกสนานเพราะได้เรียนรู้หลายด้าน 3) การฝึกเชื่อมโยงวิชาต่าง ๆ ทำให้ไม่ลืมนำ 4) สามารถนำไปปฏิบัติในชีวิตจริงให้สอดคล้องกับความต้องการได้ และ 5) นักเรียนได้ฝึกทักษะด้านต่าง ๆ หลายประการ

นอกจากนี้ วัฒนาพร ระงับทุกข์ (2542:50) กล่าวถึงประโยชน์ที่ได้รับจากการสอนแบบบูรณาการไว้ 9 ประการคือ 1) เป็นการเรียนรู้อย่างมีความหมาย ผู้เรียนสามารถจำความรู้ที่เรียนได้นาน ซึ่งจะเริ่มด้วยการทบทวนความรู้เดิมและประสบการณ์การเดิมของผู้เรียน 2) ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ ทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญาและสังคมเป็นการพัฒนาทุกด้าน 3) ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมตามประสบการณ์ชีวิตของตน และเป็นประสบการณ์ในชีวิตจริงของผู้เรียน 4) ผู้เรียนได้ฝึกทักษะต่าง ๆ ซ้ำหลายครั้งโดยไม่น่าเบื่อ 5) ผู้เรียนได้พัฒนาความคิดระดับสูง คิดไตร่ตรอง คิดอย่างมีวิจารณญาณ คิดแก้ปัญหา คิดริเริ่มสร้างสรรค์ 6) ผู้เรียนได้ฝึกทักษะการทำงานกลุ่ม ตั้งแต่สองคนขึ้นไป จนถึงเพื่อทั้งชั้นเรียนตามที่กำหนดในกิจกรรม เพื่อพัฒนาทักษะมนุษยสัมพันธ์ 7) ผู้เรียนได้สร้างจินตนาการตามเรื่องที่กำหนดเป็นการเรียนรู้ตามธรรมชาติ เศรษฐกิจ วัฒนธรรม การเมือง วิถีชีวิต ผสมผสานกันไปอันเป็นสภาพจริงของชีวิต 8) ผู้เรียนได้เรียนรู้จากสิ่งใกล้ตัวสู่สิ่งไกลตัว เช่น เรียนเกี่ยวกับตัวเรา บ้าน ครอบครัว ชุมชน ประเทศชาติ ประเทศเพื่อบ้านและโลก ตามระดับความซับซ้อนของเนื้อหาและสติปัญญาของผู้เรียน และ 9) ผู้เรียนได้เรียนรู้อย่างมีความสุข สนุกสนาน เห็นคุณค่าของงานที่ทำและงานที่ไปนำเสนอต่อชุมชน ทำให้เกิดความตระหนัก เห็นความสำคัญของการเรียนรู้ด้วยตนเอง

กล่าวโดยสรุป การจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการนั้น นอกจากจะทำให้ผู้เรียนเกิดการเชื่อมโยง ผสมผสานการเรียนรู้แล้ว การจัดการเรียนการสอนแบบนี้ยังช่วยให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ การจัดกิจกรรมตามประสบการณ์ชีวิตของตนเอง ได้เรียนรู้จากสิ่งใกล้ตัวเกิดความตระหนักและเห็นความสำคัญของการเรียนรู้ด้วยตนเอง

นอกจากนี้การจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการ ยังมีประโยชน์ต่อการจัดการเรียนการสอนของครูในด้านการสร้างความสัมพันธ์และเชื่อมโยงระหว่างศาสตร์วิชากับการดำรงชีวิตที่แท้จริงของผู้เรียนโดย ชีรชัย ปุณณโชติ (2540:82) ได้ให้เหตุผลที่สนับสนุนคุณค่าและประโยชน์ของการสอนแบบบูรณาการไว้ 3 ประการคือ 1) ช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจถึงความสัมพันธ์ระหว่างวิชาต่าง ๆ ความสัมพันธ์ระหว่างวิชากับชีวิตจริง 2) ช่วยให้เกิดความสัมพันธ์เชื่อมโยงความคิดรวบยอด

ในศาสตร์ต่าง ๆ ทำให้เกิดการเรียนรู้ที่มีความหมาย และ 3) ช่วยให้เกิดการถ่ายโอนการเรียนรู้ให้เชื่อมโยงสิ่งที่เรียนกับชีวิตจริงและชีวิตนอกห้องเรียนกับสิ่งที่เรียน

ดังนั้นประโยชน์ของการเรียนการสอนแบบบูรณาการที่กล่าวมาทั้งหมดนั้น เป็นการจัดการเรียนการสอนที่เน้นความสำคัญของการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับการใช้ชีวิตของผู้เรียนเป็นอย่างยิ่ง เป็นการเรียนการสอนที่เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมในปัจจุบัน ที่มากมายไปด้วยเทคโนโลยีต่าง ๆ ที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์ และทำให้เห็นคุณค่าในการที่จะจัดการเรียนการสอนเพื่อความสมดุลอย่างแท้จริง

แต่อย่างไรก็ตามการจัดการเรียนการสอนนั้น ยังมีข้อคำนึงในการเรียนการสอนแบบบูรณาการ โดย ชม ภูมิภาค (2520:107) กล่าวถึงสิ่งที่ควรคำนึงถึงในการสอนแบบบูรณาการไว้ 6 ประการ คือ 1) ครูจะต้องเสริมสร้างพื้นฐานของนักเรียนให้ดี ให้นักเรียนเกิดความคิดรวบยอดที่ชัดเจน กว้างขวางเสียก่อนที่จะพยายามให้เกิดการบูรณาการเข้าด้วยกัน 2) ต้องแน่ใจว่าความคิดรวบยอดที่จะนำมาบูรณาการนั้นอยู่ในระดับที่เหมาะสมกับวุฒิภาวะของผู้เรียน 3) ต้องสร้างบรรยากาศการเรียนให้นักเรียนสบายใจที่สุดเท่าที่จะทำได้ เพื่อส่งเสริมให้เกิดการบูรณาการ 4) การดำเนินการสอนทุกครั้งนักเรียนต้องรู้จักมุ่งหมายการสอนโดยละเอียด 5) ในการสอนสิ่งใหม่ ครูต้องใช้พื้นฐานของนักเรียนให้เป็นประโยชน์ และ 6) ครูต้องเป็นแบบอย่างในการแสดงพฤติกรรมที่มีการบูรณาการให้นักเรียน ดังนั้นเห็นได้ว่าการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการจะมีประโยชน์และมีคุณค่าดังที่ได้กล่าวแล้วข้างต้น ครูผู้สอนที่มีการจัดการเรียนการสอนแบบนี้ต้องมีการเตรียมพร้อมทั้งครูและนักเรียนในด้านการสร้างพื้นฐาน การพิจารณาถึงวุฒิภาวะของผู้เรียน การสร้างบรรยากาศ และการเป็นแบบอย่างที่ดีของครู

นอกจากนี้ กาญจนา कुमारภัย (2522:21) กล่าวว่า สิ่งที่ต้องคำนึงในการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการไว้ 5 ประการ คือ 1) จะต้องมีความมุ่งหมายที่แน่นอนว่า ต้องการให้ผู้เรียนเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมอย่างไร 2) ในการสอนแต่ละครั้ง ต้องพยายามสอดแทรกคุณสมบัติที่ต้องการเน้นในตัวผู้เรียนเช่น การเสียสละ ความขยัน ความซื่อสัตย์ ความสามัคคี เป็นต้น 3) พยายามบูรณาการความรู้ให้สอดคล้องกับความเป็นจริงในชีวิตประจำวันมากที่สุด 4) จัดโอกาสให้ผู้เรียนได้รู้จักสังเกต วิเคราะห์วิจารณ์ และอภิปรายถกเถียงกันด้วยเหตุและผล และ 5) จัดบรรยากาศในห้องเรียนและนอกห้องเรียนให้ทำท่ายและเร้าความสนใจของผู้เรียน

จากข้อคำนึงในการเรียนการสอนแบบบูรณาการ ครูจะต้องเป็นผู้เสริมสร้างความรู้ให้กับนักเรียน โดยการสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับความเป็นจริงในชีวิตประจำวัน คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล ในด้านความสามารถทางสติปัญญา อารมณ์ สังคม ความพร้อมของร่างกาย จิตใจ และสร้างโอกาสให้ผู้เรียนด้วยวิธีการที่หลากหลายและต่อเนื่อง

การพัฒนาหลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยของสถานศึกษา

กระบวนการและแนวทางการพัฒนาหลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยของสถานศึกษานั้น ต้องเริ่มต้นจากการวิเคราะห์โครงสร้างของหลักสูตรสถานศึกษาที่กำหนดให้เรียนจำนวนชั่วโมงเรียนภาษาไทยเป็นจำนวนชั่วโมงต่อสัปดาห์ต่อปีในแต่ละช่วงชั้นและระดับชั้น เพื่อนำผลการวิเคราะห์ไปกำหนดเวลาของหน่วยการเรียนรู้และแผนการจัดการเรียนรู้ นอกจากนี้จะต้องกำหนดแผนการจัดการเรียนรู้ของหลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้ตามปรัชญา ทิศทาง และจุดหมายของการจัดการศึกษาของสถานศึกษา และรูปแบบของการจัดหลักสูตรจะเป็นหลักสูตรรายวิชาที่เน้นเนื้อหาสาระหรือหลักสูตรบูรณาการเป็นหน่วยการเรียนรู้ หรือหลักสูตรสหวิทยาการหลักสูตรภาษาไทย ควรแบ่งเป็นหลักสูตร 2 กลุ่มวิชา (กรมวิชาการ 2545:32-34)

1. หลักสูตรภาษาไทยพื้นฐาน เป็นรายวิชาที่ทุกคนต้องเรียนรู้เป็นเครื่องมือของการเรียนรู้และการคิดวิเคราะห์ การคิดสร้างสรรค์ และเพื่อการสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งการฟัง การดู การพูด การอ่านและการเขียน หลักสูตรภาษาไทยพื้นฐาน เป็นรายวิชาที่ผู้เรียนตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงมัธยมศึกษาปีที่ 2 ต้องเรียนรู้รายวิชาพื้นฐานสำหรับทุกคนมีเนื้อหา สาระเชื่อมโยงและมีลำดับยากง่ายตามลำดับชั้น และเป็นการฝึกทักษะและกระบวนการเรียนรู้ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยเพื่อให้สามารถมีพื้นฐานการเรียนรู้ มีนิสัยรักการอ่าน การเขียน เป็นเครื่องมือของการเรียนรู้วิชาอื่น ๆ ด้วย

2. หลักสูตรภาษาไทยรายวิชาเข้มหรือรายวิชาเพิ่มเติม เป็นรายวิชาที่จัดเป็นวิชาสนองความต้องการ ความสนใจ และความสามารถของผู้เรียน เป็นรายวิชาที่ส่งเสริมการเรียนภาษาไทยเฉพาะทางที่จะเรียนต่อในชั้นสูงขึ้นไปหรือเพื่อการส่งเสริมการประกอบอาชีพ หลักสูตรภาษาไทยรายวิชาเข้มเป็นรายวิชาเลือกของผู้เรียน ซึ่งมีสาระการเรียนรู้แตกต่างจากรายวิชา พื้นฐาน และมีจุดประสงค์ต่างกัน เช่น รายวิชาแต่งคำประพันธ์ การอ่านคำประพันธ์ประเภทฉันทการสร้างเสริมสมรรถภาพ การอ่าน การเขียน การพูดต่อหน้าประชาชน การอ่าน และวิจารณ์เรื่องสั้นการอ่านบทละครประเภทร้อยกรอง เป็นต้น

ดังนั้นการพัฒนากลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยของสถานศึกษานั้น เริ่มต้นจากการวิเคราะห์โครงสร้างหลักสูตร เพื่อกำหนดสาระการเรียนรู้ตามปรัชญา ทิศทาง และจุดหมายของการจัดการศึกษาของสถานศึกษา เพื่อนำไปสู่การกำหนดรูปแบบของการจัดหลักสูตรรายวิชาที่เป็นการจัดเนื้อหาสาระเป็นเชิงบูรณาการนำมาสู่การจัดหน่วยการเรียนรู้ในลักษณะที่เป็นสหวิทยาการ และการบูรณาการ ในการวิจัยนี้ได้พัฒนาหลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยของการศึกษาด้านการบูรณาการเพื่อเป็นแนวทางในการจัดการศึกษาที่ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามสาระบริบทแวดล้อมผู้เรียนเอง

แนวทางการพัฒนาหลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย

การพัฒนาหลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 มีทั้งหมด 9 ขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. ศึกษาสาระและมาตรฐานการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 โดยศึกษาวิเคราะห์สาระการเรียนรู้ มาตรฐานการเรียนรู้ และมาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้น เพื่อให้เห็นภาพของสาระการเรียนรู้สำคัญ ๆ
2. ศึกษาเอกสาร ตำรา เกี่ยวกับหลักภาษา วรรณคดี วรรณกรรม บทร้อยกรอง สาระการเรียนรู้ เพื่อกำหนดเนื้อหาสาระของภาษาไทยให้เหมาะสมกับระดับชั้น มีความสอดคล้อง และระดับความยากง่ายของเนื้อหาที่ระดับชั้น
3. การจัดทำสาระการเรียนรู้ช่วงชั้น โดยนำมาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้นแต่ละ สาระ และมาตรฐานการเรียนรู้มาวิเคราะห์และจัดทำสาระการเรียนรู้ช่วงชั้น โดยนำคำสำคัญ หรือข้อความสำคัญที่บ่งชี้ความรู้ ทักษะกระบวนการ และคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยม มาเขียน ขยายความเป็นสาระ การเรียนรู้ที่ชัดเจน
4. การจัดทำสาระการเรียนรู้รายปีหรือรายภาค โดยนำสาระการเรียนรู้ช่วงชั้น (ในข้อ 3) มาจัดทำสาระการเรียนรู้รายปีหรือรายภาค ให้พิจารณาว่า สาระการเรียนรู้ที่เรียนก่อน จะเป็นพื้นฐานของสาระการเรียนรู้ที่เรียนหลังและมีความต่อเนื่องของเนื้อหาสาระและเป็นสาระ การเรียนรู้ที่มีความยากง่ายเป็นลำดับขั้น ส่วนสาระการเรียนรู้ในแต่ละปีจะต้องเป็นสาระการเรียนรู้ ที่อาจจะซ้ำกันได้เพราะภาษาไทยเป็นวิชาทักษะ แต่เนื้อหาที่จะฝึกทักษะจะมีเนื้อหาหรือสาระ การเรียนรู้ที่ยากขึ้นซับซ้อนขึ้นตามลำดับ และเป็นสาระการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับความรู้ความสามารถ และวัยของผู้เรียน
5. การจัดทำผลการเรียนรู้ที่คาดหวังเป็นรายปีหรือรายภาคให้พิจารณาจาก มาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้นและสาระการเรียนรู้รายปีหรือรายภาค (ข้อ 5) จัดทำเป็นการเรียนรู้ที่ คาดหวังรายปีหรือรายภาค โดยให้สัมพันธ์กับสาระการเรียนรู้รายปีหรือรายภาค ผลการเรียนรู้ที่ คาดหวัง รายปีหรือรายภาค จะต้องประกอบด้วยคำที่บ่งบอกสมรรถฐาน ความรู้ กระบวนการ ทักษะ คุณธรรม จริยธรรม ค่านิยม และภาระงานที่ผู้เรียนจะต้องทำหรือร่องรอยการเรียนรู้ ที่ผู้เรียน เกิดผลการเรียนรู้
6. การตรวจสอบการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปีหรือรายภาคกับสาระการเรียนรู้รายปี หรือรายภาคให้นำผลการเรียนรู้ที่คาดหวังของแต่ละชั้นปีกับสาระการเรียนรู้แต่ละชั้นปีตรวจสอบ ความสอดคล้องและความสัมพันธ์กันแต่ละข้อ

7. การจัดทำคำอธิบายรายวิชาให้นำผลการเรียนรู้ที่คาดหวังและสาระการเรียนรู้แต่ละชั้นปี จัดทำคำอธิบายรายวิชา โดยกำหนดชื่อรายวิชา รหัสวิชา ชั้นปี จำนวนชั่วโมง การสอนตลอดปี หรือตลอดภาคเรียน และจำนวนชั่วโมงสอนแต่ละสัปดาห์ การตั้งชื่อวิชาควรตั้งชื่อวิชาสัมพันธ์กับเนื้อหาสาระการเรียนรู้ จุดประสงค์ของวิชา เป้าหมายของวิชา และตั้งชื่อวิชาให้น่าสนใจ นำเรียนการเขียนคำอธิบายรายวิชาให้แบ่งเป็น 2 ตอน คือ ตอนแรกเป็นการเรียนรู้ที่คาดหวังของรายวิชา(ในข้อ 5) และตอนที่สองเป็นอธิบายรายวิชาหรือสาระการเรียนรู้ การเขียนคำอธิบายรายวิชาหรือสาระการเรียนรู้ให้เขียนแสดงหัวข้อที่จะสอนและรายละเอียดของหัวข้อ จะเรียงลำดับความยากง่ายและความเชื่อมโยงของสาระการเรียนรู้ โดยเขียนเป็นความเรียงแต่ละสาระ

8. การจัดทำหน่วยการเรียนรู้ นำคำอธิบายรายวิชาจัดทำหน่วยการเรียนรู้ โดยนำหัวข้อที่จะสอนและรายละเอียดของหัวข้อกำหนดหน่วยการเรียนรู้ ชื่อหน่วยการเรียนรู้ และจำนวนชั่วโมงสอนของแต่ละหน่วย จัดทำผลการเรียนรู้และสาระการเรียนรู้ของแต่ละหน่วยการเรียนรู้

9. การจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ นำหน่วยการเรียนรู้ที่กำหนดจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้แต่ละหน่วยการเรียนรู้ โดยกำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้จากผลการเรียนรู้ของแต่ละหน่วย จัดทำสาระการเรียนรู้ กระบวนการกิจกรรมการเรียนรู้ กระบวนการวัดและประเมินผล แหล่งการเรียนรู้ การจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ จะเป็นการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ จะต้องเชื่อมโยงจุดประสงค์การเรียนรู้ สาระการเรียนรู้ กิจกรรมการเรียนรู้ที่เป็นทักษะกระบวนการ และเจตคติเข้าด้วยกันและออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้จะออกแบบเน้นเนื้อหาหรือบูรณาการเป็นหน่วยเรื่อง หรือเป็นสหวิทยาการ หรือจัดเป็นรูปแบบโครงการโดยยึดผู้เรียนการค้นคว้าการจัดทำแผน การจัดการเรียนรู้ อาจจัดทำเป็นรายชั่วโมง เพื่อให้ครูนำไปใช้ในชั้นเรียนและบันทึกผลการสอนเพื่อนำสู่การวิจัยและปรับปรุงหลักสูตรอื่น ๆ หรืออาจจัดทำเป็นแผนการเรียนรู้เป็นหน่วยการเรียนรู้ใหญ่ เพื่อให้ครูจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้เป็นรายชั่วโมงก็ได้

จากที่กล่าวข้างต้น การพัฒนาหลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย จำเป็นอย่างยิ่งที่ครูผู้สอนจะต้องศึกษาและวิเคราะห์โครงสร้างของหลักสูตรรวมถึงการจัดทำรายละเอียดของสาระและมาตรฐานการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับหลักการ ใช้ภาษา วรรณคดี และวรรณกรรม จัดทำสาระการเรียนรู้ช่วงชั้น โดยการวิเคราะห์แยกประเด็นที่บ่งบอกถึงความรู้ ทักษะกระบวนการ และคุณธรรมจริยธรรม การจัดทำสาระการเรียนรู้รายปี การจัดทำผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปี การจัดทำคำอธิบายรายวิชา โดยการนำผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปีและสาระการเรียนรู้รายปีมาเรียบเรียงให้เชื่อมโยงกันและนำไปจัดทำหน่วยการเรียนรู้ และทำแผนการเรียนรู้ โดยเป็นการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่มีการกำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้ สาระการเรียนรู้ สื่อการเรียนรู้ ตลอดจนการวัดผลประเมินผล

ทฤษฎีและแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการ

คำว่า ทฤษฎี เมื่ออ่านแล้วดูเหมือนจะน่ากลัว แท้จริงแล้วเป็นเรื่องพื้นฐานธรรมดาที่เข้าใจได้ง่าย ๆ ครูทุกคนอาจใช้อยู่แล้ว แต่มิได้กล่าวถึงอย่างเป็นทางการ การนำทฤษฎีต่าง ๆ มาพิจารณาเพื่อเป็นหลักในการจัดการเรียนการสอน และจะได้รับประโยชน์มิใช่น้อยและจะพบความจริงที่สามารถนำไปปฏิบัติได้อีกมากมาย และทฤษฎีต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการบูรณาการ โดย สิริพัทธ์ เจษฎาวิโรจน์ (2546:17-22) ได้รวบรวมทฤษฎีที่เกี่ยวข้องไว้ 4 ทฤษฎี คือ

ทฤษฎีเกี่ยวกับการสอนของ Bruner (Bruner) เป็นทฤษฎีที่กล่าวถึงการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้แก่แก่นักเรียนว่า ครูสามารถจัดเตรียมประสบการณ์เพื่อช่วยกระตุ้นให้นักเรียนเกิดความพร้อมได้โดยไม่ต้องรอให้นักเรียนเกิดความพร้อมเองตามธรรมชาติ กล่าวคือ ถ้าการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนนั้นเป็นการจัดกิจกรรมที่ตรงกับเงื่อนไขการรับรู้ของนักเรียน และหากครูใช้วิธีการของการเรียนการสอนที่เหมาะสมแล้ว การจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการจะสามารถทำให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และได้เสนอทฤษฎีของการเรียนการสอนซึ่งสอดคล้องกับการเรียนรู้ที่มีลักษณะสำคัญ 4 ประการคือ 1) การกำหนดประสบการณ์ที่จะเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพ ทั้งเป็นการเรียนรายบุคคลและการเรียนโดยทั่วไป 2) การกำหนดวิธีการให้ผู้เรียนหาความรู้ให้เหมาะสมที่สุด ซึ่งขึ้นอยู่กับขอบข่ายของความรู้ 3) การกำหนดลำดับขั้นตอนในการเสนอสิ่งที่เรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพ และ 4) การใช้แรงจูงใจผู้เรียนในกระบวนการเรียนการสอนนั้น ทั้งแรงจูงใจภายในและแรงจูงใจภายนอก นอกจากนี้ยังมี **ทฤษฎีเกี่ยวกับการเรียนรู้ของโรเจอร์ (Rogers)** ซึ่งโรเจอร์เป็นนักจิตบำบัด ได้นำเทคนิควิธีการให้คำปรึกษาแก่คนไข้มาใช้ในการจัดการเรียนการสอนแก่ผู้เรียนในลักษณะยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยมีเป้าหมายเพื่อช่วยให้ผู้เรียนได้พัฒนาศักยภาพของตนเอง มีความสามารถในหลาย ๆ ด้าน มีความเป็นตัวของตัวเอง สามารถกระทำทุกสิ่งทุกอย่างด้วยตนเอง สามารถคิดวิเคราะห์ มีความรู้ในการแก้ปัญหา สามารถปรับตัว ยืดหยุ่น มีสติปัญญาที่จะเผชิญกับปัญหาใหม่ ๆ และทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยมีครูเป็นผู้แนะนำช่วยเหลือ ซึ่งครูจะต้องเข้าใจปฏิกิริยาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นภายในตัวผู้เรียน

จากทฤษฎีที่กล่าวไว้ข้างต้น 2 ทฤษฎี เห็นได้ว่า การจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการนั้น ครูต้องเตรียมประสบการณ์เพื่อกระตุ้นให้เด็กเกิดการเรียนรู้ และเป็นการสร้างแรงจูงใจทั้งภายในและภายนอกผ่านกระบวนการเรียนการสอน โดยครูเป็นผู้แนะนำและช่วยเหลือ เพื่อให้เด็กเกิดการเรียนรู้และมีความสามารถในการแก้ปัญหา ปรับตัว และทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ

นอกจากนี้ยังมีทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการที่ผู้วิจัยได้ศึกษา เพื่อนำมาเป็นแนวทางในการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ กล่าวคือ แนวคิดด้านการศึกษาของดิวอี้ (Dewey) โดย ดิวอี้ เป็นนักปรัชญาการศึกษาแบบ Progressivism มีแนวคิดว่าการศึกษา คือ การจัดการเรียน การสอนควรยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ ส่งเสริมความร่วมมือช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และอยู่ร่วมกัน ในวิถีประชาธิปไตย การจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการได้เริ่มขึ้นในสมัยของ Dewey ซึ่งมีความเชื่อว่า คนเราสามารถเชื่อมโยงความคิดรวบยอดของวิชาต่าง ๆ ที่มีในหลักสูตรได้อย่างน้อย 2 วิชาขึ้นไป และวิธีการเชื่อมโยงนี้จะส่งผลให้ผู้เรียนสามารถนำประสบการณ์ต่าง ๆ ที่ได้รับการ การเรียนรู้ไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ใหม่หรือเรื่องที่จะเรียนรู้ใหม่ต่อไปได้ และในการจัด กิจกรรมการเรียนการสอน ควรเน้นให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้จากการปฏิบัติ เน้นการมีส่วนร่วม ในกิจกรรมต่าง ๆ ครูเป็นเพียงผู้กระตุ้น ส่งเสริมและแนะนำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้

นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับหลักการของทฤษฎีพหุปัญญา (Gardner) ในความสามารถ แต่ละด้านของผู้เรียน 8 ด้าน กล่าวคือ

1) ความสามารถด้านภาษา (Linguistic Intelligence) คือ ความสามารถในการ ใช้ภาษาของมนุษย์ ไม่ว่าจะเป็นการพูด เช่นนักเล่านิทาน นักพูด นักการเมือง และการเขียน เช่น กวี นักเขียนบทละคร นักหนังสือพิมพ์ นอกจากนี้ยังรวมถึงความสามารถในการจัดการเกี่ยวกับ โครงสร้างของภาษาเสียง ความหมายอีกด้วย

2) ความสามารถในการใช้เหตุผลเชิงตรรกศาสตร์และคณิตศาสตร์ (Logical-Mathematical Intelligence) คือความสามารถในการใช้ตัวเลข เช่น นักบัญชี นักคณิตศาสตร์ และเป็นผู้ให้เหตุผลดี เช่น นักวิทยาศาสตร์ นักจัดทำโปรแกรมคอมพิวเตอร์ นอกจากนี้ก็ยังรวมถึง ความไวในการเห็นความสัมพันธ์ แบบแผน ตรรกะวิทยาและการคิดที่เป็นเหตุเป็นผล

3) ความสามารถในด้านมิติสัมพันธ์ (Spatial Intelligence) คือความสามารถ ในการเห็นพื้นที่ เช่นนายพราน ลูกเสือ ผู้นำทาง สามารถปรับปรุงและคิดวิธีการใช้พื้นที่ได้เป็น อย่างดี เช่นพวกสถาปนิก มัณฑนากร นอกจากนี้ยังรวมถึง ความไวต่อสี เส้น รูปร่างและพื้นที่

4) ความสามารถทางด้านร่างกายและความเคลื่อนไหว (Bodily-Kinesthetic) คือ ความสามารถในการใช้ร่างกายของตน แสดงความคิดความรู้สึก เช่น นักแสดง นักกีฬา นาฏกร และ ความสามารถในการใช้มือประดิษฐ์ เช่น นักปั้น ช่างซ่อมรถยนต์ ศัลยแพทย์ นอกจากนี้ยังรวมถึง ทักษะทางกาย ความคล่องแคล่ว ความแข็งแรง ความยืดหยุ่น ความประณีต และความไวทาง ประสาทสัมผัส

5) ความสามารถในด้านดนตรี (Musical Intelligence) คือ ความสามารถทางด้านดนตรี เช่น นักแต่งเพลง นักดนตรีนอกจากนี้ยังรวมไปถึง ความไวในเรื่องจังหวะ ทำนอง เสียง ตลอดจน ความสามารถในการเข้าใจและวิเคราะห์ดนตรี

6) ความสามารถทางด้านมนุษยสัมพันธ์ (Interpersonal Intelligence) คือ ความสามารถในการเข้าใจ อารมณ์ ความรู้สึก ความคิดและเจตนาของผู้อื่น ทั้งนี้รวมถึงความไวในการสังเกต น้ำเสียง ใบหน้า ท่าทาง นอกจากนี้ยังรวมถึงการรู้ถึงลักษณะต่าง ๆ ของสัมพันธภาพของมนุษย์ สามารถตอบสนองได้อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ เช่นสามารถทำให้บุคคลหรือกลุ่มบุคคล ปฏิบัติตาม

7) ความสามารถด้านการเข้าใจตนเอง (Intrapersonal Intelligence) คือ ความสามารถในการรู้จักตนเอง สามารถประพฤติปฏิบัติตนได้จากการรู้จักตนเอง ความสามารถที่จะรู้จักตนเองตามความเป็นจริง เช่นมีจุดแข็ง จุดอ่อนในเรื่องใด มีความรู้เท่าทันอารมณ์ ความคิด ความปรารถนาของตน มีความสามารถที่จะฝึกฝนตนเอง และเข้าใจตนเอง

8) ความสามารถทางด้านธรรมชาติ (Naturalist Intelligence) คือ ความสามารถในการรู้จักธรรมชาติ พืช และสัตว์สามารถจัดและจำแนกประเภทได้

กล่าวโดยสรุปจากการศึกษาทฤษฎีและแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการนั้น เป็นการสอนที่ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ ส่งเสริมความร่วมมือซึ่งกันและกัน ด้วยการเชื่อมโยงความคิดรวบยอดของรายวิชาตั้งแต่ 2 วิชา ขึ้นไป ซึ่งการเชื่อมโยงนี้สามารถส่งผลให้ผู้เรียนนำประสบการณ์ที่ได้รับจากการเรียนการสอนไปสร้างการเรียนรู้ใหม่ ดังนั้นการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ควรเน้นให้ผู้เรียนสามารถนำประสบการณ์ต่าง ๆ ไปประยุกต์ใช้ได้ นอกจากนี้การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบบูรณาการที่มีการเชื่อมโยงองค์ความรู้ที่ได้จากการเรียนรู้เข้าด้วยกัน โดยการเชื่อมโยงนี้เป็นไปตามหลักการของทฤษฎีพหุปัญญาที่เป็นเรื่องของการพัฒนาสติปัญญา 8 ด้าน ที่มีผลการเรียนรู้อันเป็นผลที่เกิดจากการเรียนการสอนแบบบูรณาการ

แนวการบูรณาการเรียนรู้อันเป็นการเรียนรู้อาษาไทย

การจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการจะเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญควบคู่ไปกับการรู้หรือธรรมชาติของวิชา การเรียนการสอนจะต้องสอนให้นักเรียนรู้หลักการเรียนรู้และวิธีการเรียนรู้ ตลอดจน คุณธรรม จริยธรรม และค่านิยม เช่น การมีนิสัยรักการอ่าน การเขียน การรู้จักคิดวิเคราะห์อย่าง มีเหตุผล การคิดสร้างสรรค์ การใช้ภาษาเพื่อการสื่อสาร ความเป็นคนมีระเบียบ การรู้จักปฏิบัติตน ด้วยความซื่อสัตย์สุจริต รู้จักใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ มีเจตคติที่ดีต่อการใช้ภาษาไทยการอ่าน กายกอลอน โคลง ฉันท์ การนำความรู้จากการอ่านมาใช้ปฏิบัติตน

เสริมสร้างความเจริญก้าวหน้าในชีวิต การจัดหน่วยการเรียนรู้และจัดแผนการจัดการเรียนรู้จะต้องคำนึงถึงการพัฒนาผู้เรียน ให้มีศักยภาพในการคิดและร่วมมือกันพัฒนาชุมชนสังคมของคน การเรียนในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน จึงจัดให้มีการบูรณาการกลุ่มสาระการเรียนรู้ อัจฉริยภาพภายในกลุ่มสาระเดียวกันหรือบูรณาการต่างกลุ่มสาระการเรียนรู้ ตั้งแต่ 2 กลุ่มสาระการเรียนรู้ขึ้นไปที่มีสาระการเรียนรู้ (กรมวิชาการ 2545:35-36)

การสอนบูรณาการภายในกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย

การบูรณาการภายในกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยเป็นการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่มุ่งให้ผู้เรียนเชื่อมโยงความคิด ทักษะและความคิดรวบยอด โดยการพัฒนาความคิดจากการสัมพันธ์เชื่อมโยงระหว่างการฟัง พูด อ่าน และเขียนในรูปแบบต่าง ๆ อันจะส่งผลให้ผู้เรียนสร้างองค์ความรู้ที่นำไปสู่ความรู้ความเข้าใจสิ่งแวดล้อมรอบตัวได้ และการบูรณาการภายในกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย เป็นการเชื่อมโยงทักษะทางภาษาระหว่างการฟัง การดู การพูด การอ่าน การเขียน หลักภาษาและการใช้ภาษา โดยใช้วรรณกรรมหรือวรรณคดีเป็นแกนจัดเป็นหน่วยการเรียน ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจความคิดและความเชื่อมโยงระหว่างความคิดได้ดี ผู้เรียนจะเรียนรู้อย่างมีความหมายและเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ

ขั้นตอนการบูรณาการภายในกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย

1. ศึกษาหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อศึกษาแนวคิด หลักการ และจุดหมายของหลักสูตร ตลอดจนภาพรวมของหลักสูตร
2. ศึกษาสาระการเรียนรู้ มาตรฐานการเรียนรู้และมาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้น จัดทำคำอธิบายรายวิชาประกอบด้วยผลการเรียนรู้ที่คาดหวังและสาระการเรียนรู้รายปี หรือรายภาค ศึกษาความสัมพันธ์สาระการเรียนรู้รายปีหรือรายภาค และผลการเรียนรู้ที่คาดหวังในคำอธิบายรายวิชาที่สามารถนำมาบูรณาการการเรียนรู้เข้าด้วยกันได้ เพื่อกำหนดหน่วยการเรียนรู้
3. กำหนดหน่วยการเรียนรู้หรือหัวข้อเรื่อง ส่วนมากใช้วรรณคดีเป็นแกนหน่วยเรื่องตั้งชื่อหัวข้อเรื่องให้น่าสนใจหรือเร้าความสนใจและให้ครอบคลุมทักษะการฟัง การพูด การอ่าน การเขียนและการจัดการ
4. เลือกผลการเรียนรู้ที่คาดหวังและสาระการเรียนรู้รายปีหรือรายภาค จากคำอธิบายรายวิชาที่เกี่ยวข้องกับหน่วยการเรียนรู้ที่กำหนดไว้ จัดทำจุดประสงค์การเรียนรู้ และสาระการเรียนรู้ของหน่วยการเรียนรู้

5. นำผลการเรียนรู้ที่คาดหวังและสาระการเรียนรู้รายปีหรือรายภาค ที่กำหนดไว้ในหน่วยการเรียนรู้มาวางแผนการจัดกระบวนการเรียนรู้ โดยมีกิจกรรมการเรียนรู้ที่มีลักษณะที่สนองมาตรฐานการเรียนรู้ ผลการเรียนรู้ที่คาดหวังและสาระการเรียนรู้รายปีหรือรายภาคครอบคลุมทักษะการฟัง พูด อ่าน เขียน และกระบวนการเรียนรู้เปิดโอกาสให้ผู้เรียนเรียนรู้ด้วยตนเอง ด้วยการปฏิบัติที่สอดคล้องสัมพันธ์กับชีวิตจริง ผู้เรียนสามารถนำความรู้ที่ได้รับไปสร้างความรู้ใหม่ได้ด้วยตนเอง

6. เขียนแผนที่ความคิดเพื่อให้เชื่อมโยงเนื้อหา ทักษะทางภาษา และกิจกรรมการเรียนรู้

7. จัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ตามแผนที่ความคิด ให้มีรายละเอียดครอบคลุมประกอบด้วย จุดประสงค์การเรียนรู้ สาระการเรียนรู้ กิจกรรมของผู้เรียน หรือกระบวนการจัดการเรียนรู้ สื่อและอุปกรณ์ที่ใช้จัดกิจกรรม หรือแหล่งเรียนรู้ ผลงานที่เกิดขึ้นในแต่ละกิจกรรม การประเมินผลระหว่างดำเนินการ จัดกิจกรรมการเรียนรู้ หรือกระบวนการวัดและประเมินผล

8. นำแผนการจัดการเรียนรู้ไปสอน

9. จัดบันทึกผลการสอนเพื่อปรับปรุงพัฒนาการจัดการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ สื่อการเรียน การประเมินผล ฯลฯ

ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบบูรณาการกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย จำเป็นอย่างยิ่งที่ครูผู้สอนจะต้องศึกษาแนวคิด หลักการ จุดมุ่งหมายของหลักสูตรในการจัดการเรียนรู้ สาระและมาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้น จัดทำสาระการเรียนรู้ช่วงชั้น โดยการวิเคราะห์แยกประเด็นที่บ่งบอกถึงความรู้ ทักษะกระบวนการ และคุณธรรมจริยธรรม การจัดทำสาระการเรียนรู้รายปี การจัดทำผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปี การจัดทำคำอธิบายรายวิชา โดยการนำผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปีและสาระการเรียนรู้รายปีมาเขียนให้เชื่อมโยงกัน การจัดทำหน่วยการเรียนรู้ โดยเปิดโอกาสให้ผู้เรียนเรียนรู้ด้วยตนเองด้วยการปฏิบัติที่สัมพันธ์กับชีวิตจริง และการจัดทำแผนการเรียนรู้ เป็นการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่มีการกำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้ สาระการเรียนรู้ สื่อการเรียนรู้ ตลอดจนการบันทึกผลหลังสอนเพื่อปรับปรุง พัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ สื่อการสอนและการวัดผลประเมินผล (กรมวิชาการ 2545:37)

รูปแบบของการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย

การจัดการเรียนการสอนภาษาไทย จะต้องเน้นการจัดการเรียนการสอนตามสภาพจริง ส่งเสริมให้ผู้เรียนเรียนรู้ด้วยตนเอง และการเรียนรู้ร่วมกันกับบุคคลอื่น เรียนรู้จากการปฏิบัติจริง การเรียนรู้แบบบูรณาการเป็นกระบวนการเรียนรู้ข้ามกลุ่มสาระการเรียนรู้ในลักษณะองค์รวม ที่ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญเป็นการนำกระบวนการเรียนรู้จากกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ได้แก่

การอ่าน การเขียน การพูด การฟัง และการดู มาบูรณาการกันในการจัดการเรียนการสอนหรือนำ
สาระการเรียนรู้ต่างกลุ่มสาระการเรียนรู้มาบูรณาการ อาจจัดได้ดังนี้

1. การบูรณาการแบบเชื่อมโยงสาระการเรียนรู้กับหัวข้อเรื่องที่สอดคล้องกับชีวิต
จริง ผู้สอนสามารถกำหนดสาระการเรียนรู้จากกลุ่มสาระการเรียนรู้ใดสาระการเรียนรู้หนึ่ง และ
เชื่อมโยงสาระและกระบวนการเรียนรู้จากกลุ่มสาระต่าง ๆ ผู้เรียนจะได้ใช้ทักษะและกระบวนการ
เรียนรู้ไปแสวงหาความรู้จากหัวข้อเรื่องที่กำหนด การบูรณาการแบบเชื่อมโยงสาระการเรียนรู้
ครูผู้สอนจะเป็นครูคนเดียวสอน และจะเป็นการเรียนการสอนในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-3

2. การบูรณาการแบบคู่ขนาน ผู้สอนตั้งแต่ 2 คนขึ้นไปร่วมกันจัดทำหลักสูตร
บูรณาการ โดยผู้สอนจัดประชุมและกำหนดหัวข้อเรื่องโดยยึดเนื้อหาสาระการเรียนรู้เรื่องใดเรื่อง
หนึ่งเป็นหลักแล้วนำกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่นมาเชื่อมโยงการจัดการเรียนการสอน ผู้สอนจะร่วมกัน
สอนเป็นคณะ มีการประชุมแบ่งหน้าที่การสอนแต่ละหัวข้อ เหมาะสำหรับการเรียนการสอนใน
ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 และมัธยมศึกษาปีที่ 1-3

3. การบูรณาการแบบสหวิทยาการ เป็นการบูรณาการในเนื้อหาและกลุ่มสาระ
การเรียนรู้มาเชื่อมโยงจัดการเรียนการสอนเป็นเรื่องเดียวกัน โดยนำกลุ่มสาระการเรียนรู้กลุ่มใด
กลุ่มหนึ่งเป็นหลัก และนำกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่นมาบูรณาการ เช่น นำกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคม
ศึกษาเป็นแกนเรื่อง โดยนำหัวข้อเรื่องวันธีรราชเจ้าจอมปราชญ์เป็นตัวตั้ง ภาษาไทยศึกษาวรรณคดี
ที่พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงพระราชนิพนธ์ เรื่องใดเรื่องหนึ่ง ศิลปศึกษาเกี่ยวกับ
ดนตรี และนาฏศิลป์ การวาดภาพ เป็นต้น

4. การบูรณาการแบบโครงการ ผู้เรียนกับครูผู้สอนกำหนดโครงการในการเรียนขึ้น
โดยนำชั่วโมงมาสอนวิชาต่าง ๆ มารวมกัน การสอนเป็นลักษณะการสอนเป็นทีม เป็นต้น
การสอนแบบโครงการนักเรียนจะศึกษาจากปัญหาที่ต้องการศึกษา มีการวางแผนเก็บข้อมูล
วิเคราะห์ข้อมูล สรุปผลการวิเคราะห์ และจัดทำรายงานเป็นรูปรายงานโครงการการเรียน มีผู้สอน
เป็นที่ปรึกษา มีการจัดรายงานและนิทรรศการโครงการ

รูปแบบของการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ จะเห็นได้ว่าการจัดการเรียนการสอน
ครูผู้สอนสามารถจัดกิจกรรมได้หลากหลาย กล่าวคือ ครูผู้สอนจัดกิจกรรมบูรณาการแบบ
เชื่อมโยงสาระการเรียนรู้กับหัวข้อเรื่องที่สอดคล้องกับชีวิตจริง การสอนแบบคู่ขนาน การสอน
แบบบูรณาการแบบสหวิทยาการและการสอนแบบโครงการ ในการสอนแต่ละแบบนั้นจึงมี
ความสำคัญต่อการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยเป็นอย่างยิ่งโดยเฉพาะเป็นการ
ส่งเสริมให้ผู้เรียนเรียนรู้ด้วยตนเอง เรียนรู้ร่วมกับบุคคลอื่น และเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง
(กรมวิชาการ 2545:43)

การจัดทำแผนบทเรียนหน่วยบูรณาการ

การจัดทำแผนบทเรียนหน่วยบูรณาการเป็นการจัดทำคำอธิบายรายวิชาของหน่วยบูรณาการซึ่งต้องออกแบบหน่วยการบูรณาการโดยกำหนดบทเรียนที่บูรณาการตามหัวข้อต่อไปนี้

1. ชื่อหน่วยการเรียนรู้
2. ระยะเวลาในการสอน และชั้นที่สอน
3. หัวข้อย่อยในการเรียนตามกลุ่มสาระการเรียนรู้โดยจัดตารางเนื้อหาสาระ
4. จุดมุ่งหมายการเรียนรู้ ประกอบด้วย ความรู้ กระบวนการ และเจตคติ
5. แผนภาพความคิดแสดงความสัมพันธ์เนื้อหา
6. จัดทำแนวทางการดำเนินการสอนแต่ละหน่วย ประกอบด้วย ชื่อหน่วยการเรียนรู้ และเวลาการสอน ชั้นที่สอน จุดประสงค์การเรียนรู้ เนื้อหาสาระ วิธีการสอนและกิจกรรม สื่อ และอุปกรณ์การสอน และการประเมินผล

กล่าวโดยสรุปการจัดทำแนวการสอนแต่ละหน่วยที่เป็นหน่วยย่อย ต้องมีสาระการเรียนรู้ตามที่กำหนดในตารางเนื้อหาและแผนภาพความคิด เมื่อจัดทำหน่วยการสอนตลอดทั้งปี แล้วให้ตรวจสอบสาระการเรียนรู้ให้ครบถ้วนตามมาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้นที่กำหนด

แนวทางการสร้างแบบฝึกทักษะทางภาษา

การวิจัยนี้เป็นการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการในกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย โดยมีกระบวนการและขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตรตั้งแต่วิเคราะห์โครงสร้างของหลักสูตรสถานศึกษาจนถึงการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาการเรียนรู้ ซึ่งการวิจัยนี้ใช้แบบฝึกทักษะทางภาษาเป็นเครื่องมือในการพัฒนาทักษะความสามารถทางภาษาไทย โดย ริเวอร์ (River, 1968:97-105) ได้กล่าวถึงลักษณะของแบบฝึกไว้ 8 ประการ คือ 1) ต้องมีการฝึกนักเรียนมากพอควรในเรื่องหนึ่งๆ ก่อนที่จะมีการฝึกเรื่องอื่นๆ ต่อไป ทั้งนี้ทำขึ้นเพื่อการสอนมิใช่ทำขึ้นเพื่อทดสอบ 2) แต่ละบทควรฝึกโดยใช้แบบประโยคเพียงหนึ่งแบบเท่านั้น 3) ฝึกโครงสร้างใหม่กับสิ่งที่เรียนรู้แล้ว 4) ประโยคควรเป็นประโยคสั้นๆ 5) ประโยคและคำศัพท์ควรเป็นแบบที่ใช้พูดกันในชีวิตประจำวันที่นักเรียนรู้จักกันดีอยู่แล้ว 6) เป็นแบบฝึกที่นักเรียนใช้ความคิดด้วย 7) แบบฝึกควรมีหลายๆ แบบ เพื่อไม่ให้นักเรียนเกิดความเบื่อหน่าย และ 8) ควรฝึกให้นักเรียนสามารถใช้สิ่งนักเรียนไปแล้วไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ นอกจากนี้ รัชนี ศรีไพรวรรณ (2517: 412- 413) กล่าวถึงหลักในการจัดทำแบบฝึกทักษะต่างๆ ไว้ 7 ประการ คือ 1) จัดให้สอดคล้องกับจิตวิทยา และพัฒนาการของเด็ก 2) ให้มีจุดมุ่งหมายล่วงหน้าว่าฝึกในด้านใด แล้วจัดเนื้อหาให้กับความมุ่งหมายที่วางไว้ 3) ต้องคำนึงถึงความแตกต่าง

ของเด็ก ถ้าสามารถแยกตามความสามารถแล้วจัดทำแบบฝึกเพื่อส่งเสริมเด็กแต่ละกลุ่มได้ก็ยิ่งดี
 4) ในแบบฝึกต้องมีคำชี้แจงง่ายๆ ให้เด็กสามารถทำตามคำสั่งได้ 5) แบบฝึกต้องมีความถูกต้อง
 โดยการตรวจพิจารณาให้ถี่ถ้วน อย่าให้มีข้อผิดพลาดได้ 6) ให้เด็กทำแบบฝึกแต่ละครั้งต้องให้
 เหมาะสมกับเวลาและความสนใจของเด็ก และ 7) ควรทำแบบฝึกหลายๆ แบบ เพื่อให้เด็กเรียนรู้
 ได้กว้างขวาง และส่งเสริมเด็กให้เกิดความคิด

จากที่กล่าวมาข้างต้นเป็นลักษณะของแบบฝึกที่ให้ความสำคัญต่อการพัฒนาทักษะ
 ด้านภาษาไทยของนักเรียน โดยแบบฝึกทักษะทางภาษาเป็นเครื่องมือที่สร้างขึ้นเพื่อช่วยในการ
 จัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่มีได้ทำขึ้นเพื่อการทดสอบ และแบบฝึกทักษะทางภาษาควรมีหลายๆ แบบ
 อีกทั้งแบบฝึกทักษะทางภาษาควรเป็นแบบฝึกที่นักเรียนสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้
 นอกจากนี้ ศศิธร สุทธิแพทย์ (2517:72) ได้ศึกษาพบว่า แบบฝึกที่นักเรียนสนใจและ กระจือรือร้อน
 ที่จะทำนั้นเป็นแบบฝึกที่มีลักษณะอย่างน้อย 7 ประการคือ 1) ใช้หลักจิตวิทยา 2) สำนวนภาษาง่าย
 3) ให้ความหมายต่อชีวิต 4) คิดได้เร็วและสนุก 5) ปลุกความสนใจ 6) เหมาะกับวัยและ
 ความสามารถ และ 7) ศึกษาด้วยตนเองได้ และนิตยา ฤทธิโยธี (2520:1-2) กล่าวถึงลักษณะของ
 แบบฝึกไว้ในทำนองเดียวกันว่า 1) เกี่ยวข้องกับบทเรียนที่เรียนมาแล้ว 2) เหมาะสมกับระดับ วัย
 หรือความสามารถของเด็ก 3) มีคำชี้แจงสั้น ๆ ที่ทำให้เด็กเข้าใจวิธีทำได้ง่าย 4) ใช้เวลาเหมาะสม
 คือไม่ใช่เวลานานหรือเร็วเกินไป 5) เป็นสิ่งที่น่าสนใจและท้าทายให้แสดงความสามารถ

สำหรับการสร้างแบบฝึกทักษะทางภาษาวิชาภาษาไทยนั้น กมล ดิษฐกมล (2509:1) ครูต้อง
 ฝึกฝนหรือให้นักเรียนทำแบบฝึกมาก ๆ เนื่องจากสิ่งที่จะช่วยให้พัฒนาการทางภาษาดีขึ้น กล่าวคือ
 นักเรียนควรนำความรู้ที่ได้เรียนมาแล้วมาฝึกให้นักเรียนเกิดความเข้าใจกว้างขวางมากขึ้น โดยเฉพาะ
 แบบฝึกทักษะทางภาษาเป็นการฝึกทักษะโดยตรง และหัวใจของการสอนวิชาทักษะอยู่ที่การฝึก
 และการฝึกอย่างถูกวิธีเท่านั้นที่จะทำให้เกิดความชำนาญคล่องแคล่ว ว่องไว ทักษะในด้านภาษาเป็น
 สิ่งที่ต้องฝึกให้แก่เด็ก เพื่อให้เด็กมีความสามารถในการติดต่อสื่อความหมายกัน อันเป็น
 วัตถุประสงค์สำคัญของการสอนภาษา นอกจากนี้ ก่อ สวัสดิพานิชย์ (2514:1-2) ได้ให้
 ข้อเสนอแนะในการฝึกทักษะไว้ 4 ประการ คือ 1) ครูต้องเตรียมแบบฝึกให้รอบคอบว่าจะต้องการ
 ให้เกิดทักษะใด ใช้แบบฝึกแบบไหน ใช้อย่างไร 2) ใช้แบบฝึกสั้นๆ แต่หลายแบบ เพื่อฝึกทักษะ
 อันเดียวกันนั้นจนเกิดความแม่นยำ แบบฝึกควรมีหลายแบบ เด็กจะได้ไม่เบื่อ 3) ให้ฝึกใน
 สภาพการณ์ที่แตกต่างกัน เช่น การคัดบนกระดานดำ คัดบนกระดาษมาปิดไว้ให้อ่าน และ
 4) ประเมินผลดูว่า เด็กเกิดความชำนาญในทักษะนั้นเพียงใด อาจให้เด็กออกมาพูดว่า ทำอะไร
 ไม่ได้แบบฝึกนั้นๆ หรืออาจหาวิธีอื่นเพื่อค้นคว้า เด็กทำแบบฝึกไม่ได้เพราะอะไร ถ้าไม่
 ประเมินผล จะไม่มีโอกาสฝึกให้เด็กเกิดทักษะที่ต้องการได้

กล่าวโดยสรุปการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบบูรณาการนั้น แบบฝึกทักษะทางภาษาเป็นเครื่องมือที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาทักษะการฟัง การพูด การอ่าน และการเขียน และความสามารถทางภาษาไทยของนักเรียนให้เกิดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ โดยมีฐานมาจากการจัดสาระการเรียนรู้ที่ได้มาจากการค้นหาศักยภาพอันเป็นบริบทแวดล้อมของผู้เรียน และครูต้องมีความตระหนักและเข้าใจแนวทางการพัฒนาแบบฝึกทักษะทางภาษาที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพที่จะใช้แบบฝึกเป็นเครื่องมือของการพัฒนาการเรียนรู้ ทักษะ และความสามารถทางภาษาไทยให้แก่ นักเรียน

เห็นได้ว่าประโยชน์ของแบบฝึกนั้น ฮาร์เลส (Harless, :93-94) กล่าวถึง การเขียนแบบฝึกหัด ต้องใช้ให้เหมาะสมกับนักเรียน ควรนำนักเรียนไปสู่หลักจิตวิทยา เรื่องการเร้าความสนใจ และการสนองตอบไว้ 5 ประการ คือ 1) ใช้แบบฝึกหัดหลาย ๆ ชนิด เร้าให้นักเรียนเกิดความสนใจ 2) ให้นักเรียนรู้จักแยกสิ่งเร้า คือ ตัวแบบฝึกหัดออกมาพิจารณาว่า แต่ละแบบฝึกหัด แต่ละข้อต้องการให้ทำอะไร 3) นักเรียนฝึกการตอบแบบฝึกหัดแต่ละชนิด แต่ละรูปแบบ เช่น ถ้าตอบคำถามอย่างไร และอะไร จะมีวิธีการตอบอย่างไร 4) นักเรียนสนองตอบสิ่งเร้าต่าง ๆ ดังกล่าวด้วยการแสดงออกทางความเข้าใจ และความสามารถลงไปในแบบฝึกหัด และ 5) นักเรียนนำสิ่งที่เรียนรู้มาจากบทเรียน ตอบให้ตรงเป้าหมายที่สุด นอกจากนี้ บรูคส์ (Brooks, 1960:72-73) กล่าวว่า แบบฝึกหัดจะเป็นประโยชน์ต่อผู้เรียนภาษาต่อเมื่อได้มีการปรับปรุงให้เข้ากับสภาพของผู้เรียน และทันสมัยอยู่เสมอ ตามความเป็นจริง แบบฝึกหัดแต่ละชนิดควรเหมาะสมกับนักเรียนแต่ละคนที่แตกต่างกัน แต่สิ่งที่จะต้องคำนึงถึง คือ แบบฝึกหัดต้องมีความหมายต่อผู้ใช้ ไม่เฉพาะแต่ในขณะที่ทำแบบฝึกหัดนั้น แม้เวลาจะผ่านไปอีกนานเท่าไร แบบฝึกหัดก็จะต้องไม่ล้าสมัยหรือหมดความหมายไปเร็วนัก การจัดทำแบบฝึกหัดควรดำเนินการให้เสร็จสิ้นก่อนการเปิดเรียนในแต่ละปี หรือในช่วงเวลาที่เหมาะสม เพื่อความสะดวกในการหยิบมาใช้และมีคุณค่า แบบฝึกหัดไม่ควรจะมีราคาแพงเกินไปจนเป็นเรื่องความหมดเปลืองของนักเรียน ถ้าหากมีการสูญหายหรือฉีกขาดไป น่าจะหาซื้อได้ง่ายในราคาพอสมควร แบบฝึกหัดที่ดีควรได้รับการปรับปรุงควบคู่ไปกับหนังสือแบบเรียนเสมอ

นอกจากนี้ บรูคส์ยังได้กล่าวต่อไปว่า แบบฝึกหัดควรใช้ได้ดีทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียนอย่างเหมาะสม ถ้าครูไม่ได้จัดทำขึ้นเอง เพราะไม่มีเวลาหรือไม่มีความสามารถ ก็ควรจะศึกษาว่ามีสำนักพิมพ์หรือผู้เขียนคนใดรวบรวมพิมพ์ขึ้นไว้บ้าง ถ้าเป็นไปได้ ครูควรคิดจัดทำขึ้น เพราะการสอนเต็มเวลา และการเตรียมเนื้อหาอย่างเหมาะสม ทั้ง 2 ประการนี้ ไม่เป็นการพอเพียงสำหรับการสอนภาษา ในด้านตัวนักเรียน ควรจะมีความรู้ 2 ประการ คือ รู้ว่า แบบฝึกหัดนั้น ใช้แบบอะไร และจะต้องตอบหรือปฏิบัติอย่างไรดี จึงจะถูกตามคำสั่ง ดังนั้น ถ้าครูออกแบบฝึกหัด

ให้ยุ่งยากทางศัพท์เทคนิค หรือตัวภาษา การทำแบบฝึกหัดจะพลอยยุ่งยากไปด้วย นักเรียนควรได้รับการฝึกฝนในรูปแบบที่แตกต่างกันไป และเข้าใจวิธีทุกรูปแบบในการจัดการเรียนรู้

จากการที่ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในการจัดการเรียนรู้ที่มีรูปแบบบูรณาการกิจกรรม สาระการเรียนรู้ภาษาไทย ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ผู้วิจัยเห็นว่าสิ่งที่มีความสำคัญในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญนั้น คือการจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้ และพัฒนาตนเองได้ ให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ เช่นเดียวกับการบูรณาการการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องกับตนเอง และความสัมพันธ์ของตนเองกับสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่ง องค์ความรู้บริบทกลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา เป็นองค์ความรู้ที่ผู้วิจัยได้วางแผนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนจากการค้นหาศักยภาพของชุมชน การสำรวจพื้นที่บริบทต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง การสัมภาษณ์บุคคลในชุมชนที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา การออกแบบการเรียนรู้ที่สามารถทำให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ได้ตามสภาพจริง นอกจากนี้เป็นการฝึกทักษะด้านต่าง ๆ เช่น กระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์ และการประยุกต์ใช้ความรู้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในสังคม การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบบูรณาการจึงเป็นวิธีการหนึ่งที่จะช่วยให้ขจัดปัญหาต่าง ๆ ดังกล่าวให้หมดหรือลดน้อยลงไป ทำให้ผู้เรียนเข้าใจสิ่งต่าง ๆ ได้อย่างแจ่มแจ้ง เกิดความหมาย และเห็นความสัมพันธ์ของสิ่งนั้นกับสิ่งอื่นรอบตัว และสามารถทำให้ผู้เรียนได้เรียนรู้เนื้อหาต่าง ๆ ที่สอดคล้องกับชีวิตจริงได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล